

NEMZETI

AGÓN

Ősbemutató – védőbeszéd az emberiségért

MAGAZIN

22/02

2021/22-es évad
IX/6. szám

MÁRCIUSI
ELŐADÁS-
ÉS PROGRAM-
AJÁNLÓVAL

HÚSZ ÉVE TÖRTÉNT

2002. március 15-én nyílt meg az új Nemzeti

ÚJRA MITEM

Mesterek és újítkók fesztiválja

A group of performers in traditional Hungarian folk costumes are on a stage. The costumes include white shirts, dark vests, and various patterned skirts and headscarves. Some men are wearing hats. They are standing in a line, holding hands. In the foreground, the silhouettes of audience members are visible, some with their hands raised. A person in the foreground is holding a commemorative plaque that reads "Méltató emléklap" (Honorary Commemorative Plate) and mentions "Magyar Kultúra Öröksége" (Hungarian Cultural Heritage).

PAJTÁTÓL A MITEM-IG

185 éve, 1837-ben jött létre a Nemzeti Színház. Arra a kérdésre, hogy mitől nemzeti a Nemzeti, volt akkor egy rövid válasz: attól, hogy magyar (vagyis nem német). A következő legfontosabb kérdés ez lett: mi a feladata a Nemzetinek?

Korunként más és más válaszok születtek a kérdésre. Ez foglalkoztatott sokakat heves közéleti vitákban akkor is, amikor húsz évvel ezelőtt, 2002. március 15-én megnyílt a Nemzeti mai épülete (összeállításunk a 20–31. oldalon).

2013 óta az egyik legfontosabb válasz minderre: a működés struktúrája, a vállalt feladatok rendje. A Nemzeti természetesen gazdag repertoárt épít, de ezen túl alapfeladatként lát el még egy sor olyan tevékenységet, ami más színházaknak választható feladat. Így ad otthon a Nemzeti Színház többek hazai és külföldi vendégjátékoknak, részt vesz a felsőoktatásban a Színház- és Filmművészeti Egyetemmel és a Kaposvári Egyetemmel közösen, hogy csak néhány alapfeladatot említsünk.

És itt vannak még a fesztiválok a Nemzetiben! Hetedik alkalommal rendezték meg a Magyar kultúra napjához kapcsolódóan a falusi színjátszás hagyományait feléleszteni kívánó Pajtaszínházi Szemlét (lásd az összeállítást a 40–45. oldalon). A Nemzetiben zajlik évek óta a diákszínjátszók fesztiválja, az Ádámok és Évák Ünnepe (képes beszámoló a 48. oldalon). Az idén márciusban immár negyedik alkalommal mutatkoznak be a magyarországi nemzetiségek hivatásos társulatai és amatőr csoportjai a Jelen/lét fesztiválon (a program az 51. oldalon). Áprilisban pedig a világszínház nagyjait láthatjuk nyolcadik alkalommal a Madách Nemzetköz Színházi Találkozó, a MITEM keretében (ajánlók a 12–19. oldalon).

Kicsik és nagyok, világhírű profik és vidéki műkedvelők – mindannyian otthon vannak a Nemzetiben.

Jelenetek a Pajtaszínházi Szemlééről | fotók: Eöri Szabó Zsolt

8

Agón

Kizökkentem magamat is, a színészeket is abból a rutinból, amiben léteznek, amibe kapaszkodni tudnak. Ez a darab teljesen más gondolkodásmódot igényel. Az előadás egyszerre vád- és védőbeszéd, az egész egyetlen kifeszített pillanat.

Vidnyánszky Attila

16

MITEM

Egy idegen civilizáció olyan új technológiákat kínál, amivel megsemmisíthetnénk minden nukleáris fegyvert, sőt megváltoztathatnánk a gondolkodásmódunkat is annak érdekében, hogy mindannyian békében élhessünk. Mi viszont ezt kategorikusan elutasítjuk.

Valerij Fokin és a Ma.2016 című előadás.

26

Az új Nemzeti megnyitása

A semmi közepén már ott állt az épület, és mindenki érezte, hogy nekünk kell belé életet lehelnünk, színházat teremtenünk. Tudtuk, hogy nagy dologra szövetkeztünk, és tisztában voltunk vele, hogy ilyen csak egyszer adatik meg az életben.

Szikora János

39

A színésznő szakácskönyve

Egyszer meghallotta, hogy két férfi összeség a háta mögött: „Nézd, ott jön a nemzet szakácsnője.” – „Pedig van egy mellékfoglalkozásom” – vágott vissza a Nemzeti színésznője.

Fehér Béla írása Vizvári Mariskáról.

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2022. február • IX. évfolyam 6. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • A szerkesztő munkatársa: Görömbölyi László • Fotó: Eöri Szabó Zsolt • Korrektúra: Lukácsy György

| Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • Felelős kiadó: Vidnyánszky Attila vezérigazgató • Médiaajánlat: 30/508-4711 | Nyomdai

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | Nyomás: HTS-ART Nyomda | Megjelenik 7000 példányban | Lapzárta: 2022. február 18.

16

21

Címlapon:
Jelenet a MITEM-en látható Az árnyak játéka
című előadásból
| fotó: Christophe Raynaud

JEGYVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail:

jegy@nemzetisinhaz.hu

szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás:

H-P: 10-18 óra | Szo-V: 14-18 óra,
illetve az előadások kezdetéig.

Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

ŐSBEMUTATÓ: AGÓN

- 7 Agón //Részletek Józsa Péter Pál művéből
- 8 Kifeszített pillanat • Vidnyánszky Attila
- 10 Zenébe öntött élet • Strausz Kálmán

VIII. MITEM

- 13 Politikai sci-fi orosz módra • Valerij Fokin színháza
- 16 MITEM-előzetes
- 18 Fesztiválprogram

NEMZETI 20

- 21 Nemzeti a Duna partján • Siklós Mária
- 26 Politikai Tragédia • Szikora János

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

- 32 Forró mezők | A sűgő | A Mester és Margarita | Médeia | Üvegfigurák

GASZTRO-SZÍNHÁZ

- 39 Pedig van egy mellékfoglalkozásom... • Vizvári Mariska és szakácskönyve // Fehér Béla

SZÍNHÁZNOVELLA

- 42 Balázs Attila: Lement a muzsikaszó ára (a déli végeken)

PAJTASZÍNHÁZ

- 44 A kultúra közös megélése

SZÍNHÁZMÚZEUM MISKOLCON

- 46 Ifjú múzeum, évszázados falak

DIÁKSZÍNJÁTSZÓK

- 48 Ádámok és Évák

49 A NEMZETI SZÍNHÁZ HÍREI

JELEN/LÉT FESZTIVÁL

- 51 Nemzetiségek a Nemzetiben

52 PROGRAMAJÁNLÓ

54 JEGYEK, BÉRLETEK

56 HAVI MŰSOR – MÁRCIUS

FOLYÓIRAT

- 58 Szenárium – 2022. február

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Az Isten ostora, a Körhinta, az Éden földön,
a Tóth Ilonka, A föltámadás szomorúsága,
az Egri csillagok című előadások támogatója
a Nemzeti Kulturális Alap.

nka
Nemzeti
Kulturális Alap

ŐSBEMUTATÓ • AGÓN

Agón

A szöveget írta, a zenét szerezte és a színpadi teret tervezte: Józsa Péter Pál

Szereplők: HORVÁTH LAJOS OTTÓ, MÉSZÁROS MARTIN, NAGY MARI, HERCZEGH PÉTER, SZÉP DOMÁN, KOVÁCS S. JÓZSEF, MARTOS HANGA e. h., MADÁCSI ISTVÁN e. h.

Közreműködők: BUSA GABRIELLA / TÓTH-KISS BORBÁLA és SIPOS MARIANNA operaénekesek, a HONVÉD FÉRFIKAR, szólót énekel: HAJDÚ ANDRÁS, KRISTÓF ISTVÁN

Jelmez: Oleksandr Bilozub // Díszletkivitelező: Tóth Kálmán// Ügyelő: Ködmen Krisztián, Dobos Gábor // Súlygó: Kabódi Szilvia // Rendezőasszisztens: Trimmel Ákos

Az előadás zenekarát és a kórust vezényli: STRAUZS KÁLMÁN

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

ŐSBEMUTATÓ: március 4. – 19 óra • Nagyszínpad – színpadi nézőtér

további előadások: március 5., 24., 25. – 19 óra • Nagyszínpad – színpadi nézőtér

Az előadást 18 éven felülieknek ajánljuk!

„Az Atlantiszon túl
lehúztok egy vécét,
Europaé-ban sárhegyek
emelkednek.

JÓZSA PÉTER PÁL

(1960. január 21., Budapest –
2019. április 24., Kismaros)
filozófus, eszméletörténész,
zeneszerző, lapszerkesztő

A budapesti Bartók Béla Zenei Szakközépiskolában tanult, hangszer a brácsa volt. Tanulmányait nem folytatta, állása, munkahelye sosem volt. Egész életét a kutatásnak, a zeneszerzésnek és az írásnak szentelte. Fontos tanulmányokat írt, egyik ilyen a Huszárik Zoltánról készült esszéje. Kulturális és teoretikus folyóiratokat szerkesztett, többek között a Pannon Frontot 1997 és 2003 között. Személyes barátság fűzte Keller András hegedűművészhez, a Keller Quartett alapítójához és a Concerto Budapest zeneigazgatójához, aki a 70–80-as években szellemi mentorának tekintette Józsa Péter Pált. Évtizedeken keresztül dolgozott a Lángoló hold című, 1956-ról szóló filmen. A harmadik csigolya című, hat nagybőgőre komponált művét halála után, 2019-ben mutatták be a Budapest Music Centerben rendezett A hallgatás napja című rendezvényen. Régóta írta és tervezte az ókori görög színház ihlette Agón című drámáját és zeneművét, amelynek ősbemutatója a Nemzeti Színházban kerül sor.

Agón

Részletek Józsa Péter Pál művéből

Szerencsésekre – incipit opera –, vagy tán mindannyiunk szerencsétlenségére, lám, megtaláltatok, ti borozóbéli, hű barátaim. Nem mintha hiányt szenvedtem volna férfiasan előkészített kocsmalehetetekben – kiengedték a bűnözőket? –, s az élet e nemesnek hitt, mára kénbűzőssé hamisított nedűjéről való csöndes és magányos meditációm is megzavartatok, de – mi tagadás –, jóleső érzés érdeklődések, még akkor is, ha tekintetekben a vérszagot érző cápák vadságát érzélem, mielőtt széttépnék a megszignyozott cethalat.

Mert mi bölcssek, úgy szeljük a világmindenség óceánját – pokloktól a szférák muzsikáló gyűrűi felé –, mint a megsebzett bálnak, akik életük végéig hátukban hordozzák az eltörött szigonyokat; ti meg, rajokban követve minket vigalomról vigalomra, sötétlő vért öntötök belénk, mint Odüsszeusz Teiresziasz kiszáradt torkába, hogy neki igaz szót szóljon Hadész kapujában. (...)

Tei-re-szi-asz!... Tei-re-szi-asz! Te,... borsöpredék! Annyit körmöltél, már mindent elfeledd! Szomorú biztonságban éltek, ti szegény elnemenyészők... Nem ismerhetitek az ember isteni pillanatait, mikor csillagokként zuhanunk egymásba, hogy megsemmisítvén ellen-önmagunkat, gömbként szülessünk újjá – szólok én; s ezt ők is hallják, bosszút is állnak rajtam. – No nem azért, mert kiváltságukat megbolygattam. De ti! – földön haladó és halandó testvéreim –, ti vajon milyen büntetésben részesültök fecsegésünk halhatatlanná és hallgathatatlanná rögzítésével? Atila kardjára! Minden így kezdődött! Ezzel kezdődött! A firkálás! Sokszorosítás, hamisítás, koholmány és rágalmazás, vádemelés és csuklók nyiszálása! Rémtettek legszörnyűségesebbikével vádolva! Mielőtt szétporladna a jegyzőkönyv, átmásoljátok, nyelvekre fordítjátok, kommentárokat fűztök hozzájuk, a kommentárokhoz indexeket írkáltok; s kétezer év múltán mint átkapart palimpszesztusszal házaltok vele az Újvilágban, hogy végül kettes számrendszerben végtelenné rögzítsétek a hamisítások hamisításait! Apolló-himnuszainkat oszlopokra vésztük, ti pedig itt kapirgáltok borseprőtintátokkal?! Az ige fekáliája a szétrohadó masszában! Az Atlantiszon túl lehúztok egy vécét, Europaé-ban sárhegyek emelkednek. Ezt másoljátok! Nem hallom hóhérségédeimtől igemet igenelni; vagy hogy heves tiltakozások toluhnának ajkaikra.

Kifeszített pillanat

Vidnyánszky Attila rendező

Az *Agón* című darab írója, zeneszerzője és látványtervezője a három éve elhunyt Józsa Péter Pál. Műve az ókori görög tragédiákhoz, a színház legősibb gyökereihez nyúl vissza. Apokaliptikus látomását – az ember szellemi viaskodását és tusáját – négy operaénekes, a Honvéd Férfikar, 39 fős zenekar és nyolc színész jeleníti meg a színpadon. Vidnyánszky Attila rendezővel az egyik próba után beszélgettünk.

Hogyan talált rá a műre?

– Közel tíz éve, amikor a Nemzeti igazgatója lettem, Józsa Péter Pál keresett meg a darab ötletével. Teljes szövegkönyvet, kézzel írt kottákat is hozott nekem, és egy kidolgozott látványtervet. Éreztem a darab erejét és izgalmát, de volt bennem – hogy is mondjam – egyfajta igazgatói óvatosság annak kapcsán, hogy mennyire vonz „tömegeket” a mű. Arra kértem a szerzőt, hogy a díszletet tervezze át a Gobbi Hilda Színpadra. Aztán úgy döntöttem, hogy a római Colosseumot idéző, arénaszerű nézőtérre adjuk elő a darabot – ami utal a címre is. Az *agón* szó jelentése verseny, küzdelem, de az *agónia* – vagyis a halál-tusa – is felidéződik. Föltesszük az előadást a Nagyszínpadra, az ott felépített arénában 250-300 fős nézőteret alakítunk ki.

Mi fogta meg a szövegben?

– Az egész fogott meg, hogy valaki egy teljes művet hoz létre, szöveggel, zenével, díszlettel – egy teljes világot alkot. Tetszett

a forma, hogy visszatér ahhoz, ahogy mi elképzeljük, hogyan működhetett hatásmechanizmusában a görög színház. Józsa Péter egy szereplő volt, én bontottam szét nyolc szerepre. Izgalmasnak tartom, hogy kórus és zenekar is lesz a színpadon. A 2013-ban bemutatott *Johanna a máglyán* című darabunk nyújtott hasonló összművészeti, totális színházi élményt. Megfogott a szöveg lendülete és mérhetetlen indulata. A világról felgyülemlett gondolataimat szeretném bemutatni ezzel a darabbal.

A próbán zene közben hallatszott a színészek szövege is...

– Felvettünk egy sugóanyagot, amit eddig sose csináltunk. Valójában egy zenemű hangzik el, amelynek a szövege a zenéhez kötött. Strausz Kálmán karmester felmondta a szöveget, hogy milyen ritmusban jöjjenek a mondatok. Nagyon nehéz, mert még egy mondaton belül is ritmust kell tartani, ugyanis a kórus reflektál arra, amit mondanak, és ott mondják, ahol a kottában írva van. Nem előtte, nem utána.

„Az előadás egyszerre vád- és védőbeszéd, az egész egyetlen kifeszített pillanat.

Elmesélhető a története a darabnak?

– A főszereplővel, a vádlottal szemben állnak a bírák és a perben részt vevő személyek. A történelmi figurák neveit Szókratész *Védőbeszédjéből* ismerjük, de a vádlott nem Szókratészként lép a színpadra – onnan rugaszkodik el, de nagyon helyesen és izgalmasan nem egy történelmi személyt fogalmaz meg. Nekünk kell egy megfoghatatlan figurát körülrajzolni és életre keltetni. A főszereplő – akit, mint mondtam több színész alakít – az utolsó szó jogán megszólalhat, majd menet közben halálra ítélik és elviszik a várpadra – vagy mégsem, ezt majd meglátjuk, még alakul bennem sok dolog a próbák során. Az a gondolatom támadt, ha nincs is történet, akkor sejtetéseket, kis viszonyokat, kapcsolatlehetőségeket építünk be a darabba, ezáltal impulzusokba kapaszkodhat a néző, és a fejében elindulhatnak történetfoslányok férfiról és nőről, hatalmon lévőkről és áldozatokról.

Mit szóltak mindehhez a színészek?

– Megdöbbenek. Kizökkentem magamat is, a színészeket is abból a rutinból, amiben léteznek, amibe kapaszkodni tudnak. Ez a darab teljesen más gondolkodásmódot igényel. Az előadás egyszerre vád- és védőbeszéd, az egész egyetlen kifeszített pillanat. A színészek az első döccenők és bizonytalanságok után már elkezdtek velem jönni.

Hol helyezkedik el az *Agón* a repertoárban?

– Különleges formájú, ingyenceknek való darab, színpadi nyelvet és megszólalási módot kereső előadás. Mi minőségi, irodalmi műveken alapuló történeteket mesélünk el, mert a teátrumnak ez az alap funkciója, és ez is marad, amíg én vezetem a színházat. Viszont időről időre teret adunk olyan daraboknak, ösbemutatóknak, amelyek szélesítik a repertoárt.

Inyenc a szöveg, a darab, a zene. Bizonyos alapműveltség kell a megértéséhez. Kiknek szánják?

– Ehhez kevés az alapműveltség, mert annyi információ ömlik ránk, hogy az ember egyre inkább lyukasnak érzi a műveltségét. Ha valaki képes ezt elengedni, és nem kezd el minden mondat mögött magyarázatokat keresni, akkor egy pillanat alatt át tud állni – legalábbis remélem, hogy így lesz – ráérez az ízére, és olyan állapotba tud kerülni, mint amikor zenét hallgat. Özönlenek a kulturális összefüggések, az utalások, az asszoci-

ációk. Mindent megérteni, befogadni szinte lehetetlen. Szóba kerül Xerxész, a Szentírás, az ikertornyok. A legizgalmasabb, hogy évezredek fog össze, az emberiségtörténet összefüggérendszerét mutatja föl. Azzal, hogy a teret arénára alakítottam, izgalmas helyzet áll elő – bezárul a kör. Mindenki mindenkit lát. A nézőre folyamatos és totális impulzushalmaz zúdul.

A járvány miatt az emberek ritkábban járnak színházba.

Ilyenkor érdemes ilyen nehéz darabhoz nyúlni?

– Két évvel ezelőtt sokat vajúdtunk azon, hogy milyen irányba forduljunk, kell-e korrigálnunk. A közönségünk megszokta, hogy mi a Nemzetiben nem kötünk kompromisszumot. A válaszuk a covidra *A Mester és Margarita*, a *Rómeó és Júlia*, az *Üvegfigurák* és az ösbemutatónk, az *Agón*, majd az évad végén a görög tragédiák nagy kortárs értelmezőjének víziójában Euripidészről a *Bakchánssók*. Sok bővli árasztja el a világot, ennek ellenére hiszem, hogy az emberekben van vágy az igazira, a valóra, az élet nagy kérdéseinek a vizsgálatára, amivel tülemkedünk a hétköznapi világán, és az élet nagy kérdéseivel szembesítjük önmagunkat. Kellenek ilyen helyek, intézmények, társulatok. Más színházi műhelyek más válaszokat adnak a kialakult helyzetre. Mi konzekvensen képviseljük a magunk elveit.

OZSDA ERIKA

„**Szinte kizárólag
mély fekvésű
hangszerek
szerepelnek az
Agónban...**

Zenébe öntött élet

Strausz Kálmán karmester

Józsa Péter Pál *Agón* című darabja egy aréna jellegű színpadi térben játszódik, ahol a karmesternek a zenekar, a szólisták, a Honvéd Férfikar mellett színészeket is vezényelni kell. Tőle húsz méterre játszik hat bőgő, s jobbra-balra a zenekar többi tagja. A férfikar énekesei a közönség között ülnek majd szétszórva. Nem könnyű így dirigálni, és ilyet eddig senki nem csinált. A Liszt Ferenc-díjas karmesterrel, Strausz Kálmánnal beszélgettünk.

Ismerte a darab íróját, zeneszerzőjét?

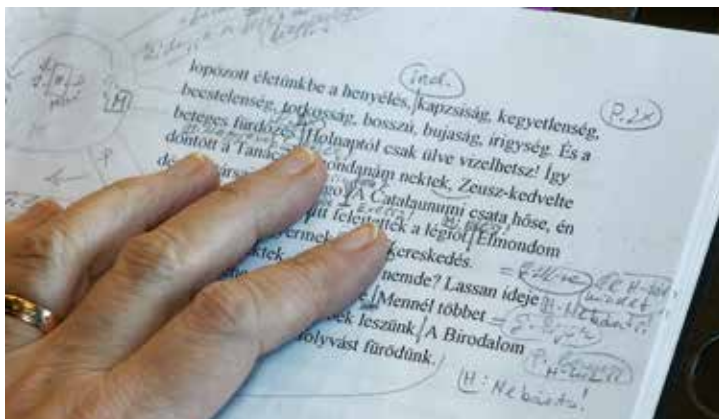
– Sajnos nem, és a művel sem találkoztam a pályafutásom során. Hallottam, hogy brácsás volt – de a legközelebbi barátai se tudták, hogy zenét szerz –, hogy a Pannon Front című újságot szerkesztette, és hogy van még egy műve, *A harmadik csigolya*, amelyet hat bőgőre írt. Egy emberről tudok, aki ismerte és jó barátja volt: Keller András karmester, s aki zenekarával, a Concerto Budapesttel próbán felvett részletet az *Agón*ból, talán ötven percet a két és fél órás darabból. Ez a felvétel az interneten látható, és a zeneszerző is feltűnik pár pillanatra. Vidnyánszky Attila azért engem keresett fel ezzel a darabbal, mert abban az évben, amikor ő lett a Nemzeti Színház igazgatója, készítettünk egy hasonló előadást. Bár azt, hogy Honegger-Claudel *Johanna a máglyán* című műve hasonló lenne az *Agón*hoz, csak óvatosan merem mondani... A *Johanna* dramatikus oratórium volt, monumentális előadás színészekkel, operaénekesekkel, kórusokkal, szimfonikus zenekarral.

Hogy kezdett neki a munkának?

– Elküldték nekem az *Agón* számos kottarészletét, amelyekből kiderült, hogy nagyon sok változat van benne. Kiderítettük, hogy él a zeneszerző bátyja, Józsa Miklós, aki egykor a Fradi kapusa volt. Megkerestem, hogy megkérdezzem, maradt-e a testvérétől valamilyen írásos vagy elektronikus anyag a darabról. Először tartózkodóan viselkedett, de miután felhívta Keller Andrást, aki „jót állt értem”, hajlandó volt találkozni velem. Hozott nekem kinyomtatott kottákat is, amelyek nagy műgonddal készültek. Csak ezek maradtak fenn, az eredeti, kottaszerkesztő programmal készített fájl elveszett.

Hallgatva a próbán az *Agón* zenéjét, még megközelítőleg sem tudnám meghatározni a műfaját.

– Józsa Péter Pál tragédiaként határozta meg, és nagyon alaposan leírta, mit hogyan szeretne. Mivel zongorakivonat nincs belőle, amelyet a próbákön használni lehetett volna,

ezért a zenét január elején stúdióban felvettük. Az első olvasópróbán én is részt vettem, ahol felvételtől ment a zene, s én kezemben a partitúrával mondtam a színészeknek, hogy most mond, most állj, folytasd. Mivel ez így elég nehézkes volt, felajánlottam, hogy felmondom a szöveget a zenére, mert a szerző a partitúrába azt is beleírta, hogy mikor milyen szövegnek kell elhangoznia.

Milyen hangszerek szólalnak meg?

– Rögtön szembetűnt, hogy szinte kizárólag mély fekvésű hangszerek szerepelnek a műben, csupán három magas fekvésű van benne, a pikoló, a kisfuvola és még két fuvola. Ezek közül az egyik fuvola basszusfuvolára vált, amivel szintén nem találkoztam a gyakorlatban. Nincsenek a darabban hegedűk, viszont van négy brácsa – kettő néha szólót játszik –, és hat nagybőgő. Ezek a vonós hangszerek eleve gondoskodnak a sötét színekről, de társul hozzájuk még a kontrafagott, amelyet egy jelenetrészletben fagottra cserélt a szerző. Megszólal két basszusklarinét, egy tuba, négy kürt, két hárfa, cseleszta és három harsona is. Utóbbiból az egyik basszus, tehát jó mély hangszin megint. Az ütőszólamok megszólaltatása kilenc ember munkája. Van benne harangjáték, gong, timpani, nagydob, kisdob, cintányér, xilofon, szélgép, sziréna, valamint orgona, zongora és egy elektronikus szintetizátor. A 22 fős, kizárólag basszusokból álló férfikarnak Józsa olyan mélységeket írt le, amely gyakorlatilag elénekelhetetlen. A partitúra elején található

utasítás szerint – ha nem rendelkeznek ezekkel a mélységekkel – az énekesek egy oktávval feljebb is énekelhetik. A zene jelentős része effektvekből áll, gyakorlatilag effektusok sora, dallamokat ritkán lehet felfedezni. Ez komoly koncentrációt kíván a színészekről, mivel megszólalásaikat nem lehet dallamokhoz kötni. Három olyan részletet tudok mondani, amelyben hagyományos értelemben vett dallam szólal meg: az egyik egy Beethoven-idézet a *Missa Solemnis*-ből, ezenkívül elhangzik a darabban egy német nyelvű korál és a legvégén egy magyar népdal, az *Az hol én elmegyek még a fák is sírnak*, amely először basszus fuvolán szól, majd a mű zárásaként az alt énekesnő folytatja, és énekl el az összes versszakával. A versszakok utolsó szavait megismétli a férfikar némi halk ütőhangszer kísérettel. Ezzel ér véget az előadás. Ez a vég, az énekesnő által előadott gyönyörű magyar népdallal – szíven üti az embert.

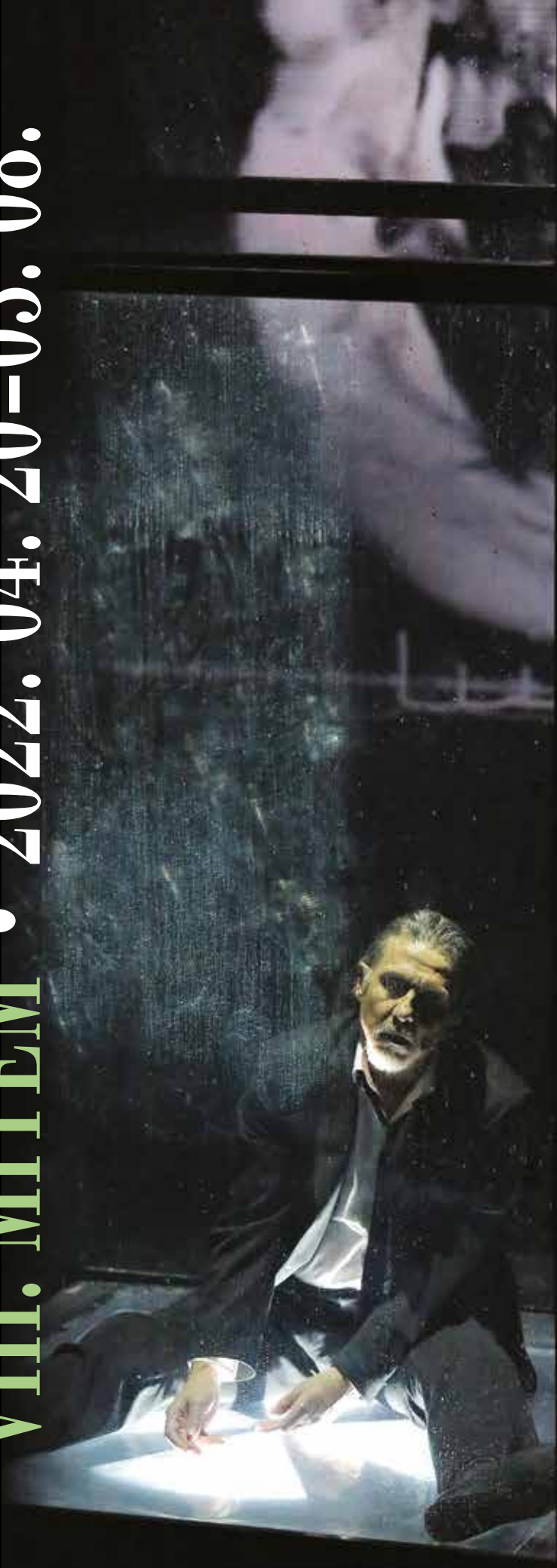
Megkedvelte a darabot?

– Kezdetben nagyon furcsának találtam a zenei anyagot. Később, miután sokat dolgoztam vele, igen, megkedveltem. Rendkívül izgalmas kísérlet. Tudom, hogy Józsa Péter Pálnak nehéz sors jutott, és valamiféle részvét és megatottság van bennem, mert rájöttem, hogy ez a mű az ő élete. Zenébe öntötte.

OZSDA ÉRIKA

| fotók Eöri Szabó Zsolt

VIII. MITEM • 2022. 04. 20-05. 08.

12 országból 14 társulat
22 előadása látható április 20.
és május 8. között a Madách
Nemzetközi Színházi Találkozón,
a MITEM-en. A világszínház
olyan nagymesterei érkeznek,
mint az orosz Valerij Fokin,
a Moszkvában dolgozó, de
litván származású Rimas
Tuminas, a lett Alvis Hermanis,
a litván Oskaras Koršunovas.
Olyan kísérletező alkotók
izgalmas előadásai is láthatók
majd, mint a lengyel Agata
Duda-Gratz, a francia Jean
Bellorini és Alessandro Serra...

Balra, fent: jelenet a *Ma.2016 – ...* című előadásból

Politikai sci-fi orosz módra

Valerij Fokin a *Ma.2016 – ...* című antiutópiájával szerepel újra a MITEM-en

Oroszország legpatinásabb színházának, a szentpétervári Alekszandrinszkijnek a művészeti vezetője, az újító törekvéseket segítő moszkvai Mejerhold központ alapítója, a 2019-es pétervári színházi olimpia főszervezője Valerij Fokin. Rendezőként sajátos színházi esztétikát alkotott: az orosz színházi hagyományból nem a hozzánk közelebb álló Sztanyiszlavszkij-iskola folytatója, hanem a számunkra idegenebbül ható, az expresszív fizikalitást előtérbe helyező Vszevolod Mejerhold örökségének megújítója.

„Most valamennyien a háború küszöbén állunk, sőt egy lábbal már be is léptünk a háborúba. Már benne vagyunk, a háború már zajlik... Ebből fakad a félelem és a katasztrófa előérzete, amelyhez közeledünk” – nyilatkozta keserűen és provokatívan a 2016-ban bemutatott *Ma.2016 – ...* című előadás kapcsán Valerij Fokin a világ állapotáról, rendezése aktualitásáról. S hogy ez a háború miként és hol zajlik, erre kíván művészként felelni a nagy vízókat és a kellemetlen felvetéseket kedvelő orosz rendező. (Az, hogy a jelenben az orosz-ukrán konfliktus egy nagyon is valóságos háború kitörésével fenyeget bennünket, különös fénytörésben mutatja majd az előadást).

LEHETNE BÉKE

A történet szerint egy távoli és idegen civilizáció már régóta megfigyel bennünket, és segíteni szeretne nekünk, hogy felhagyjunk az öldökléssel, a háborúkkal. Ehhez olyan új technológiákat kínálnak, amelyek segítségével megsemmisíthetnénk minden nukleáris fegyvert, sőt megváltoztathatnánk a gondolkodásmódunkat, de még a génjeinket is annak érdekében, hogy mindannyian békében élhessünk. Mi viszont ezt kategorikusan elutasítjuk. Annak ellenére így teszünk, hogy tisztában vagyunk mostani életünk borzalmával és kiátástalanságával. Nincs mit tenni: önző ambícióink és hata-

Jelenet a *Ma.2016 – ...* című előadásból

loméhségünk kerekedik felül. A történet főhőse egy különös pszichológus, azon kevesek egyike, akik tudomással bírnak ennek a földönkívüli értelemnek a létezéséről, és képes volna a közvetítésre. Ezek a jövevények ugyanis nem valamiféle nevetséges, zöld lények, hanem egy furcsa erő, akire – vagy mondjuk inkább amelyre – a földlakók nem hallgatnak. A politikusok, a gazdagok elutasítják az örök béke lehetőségét, s a már jól látható katasztrófa elől megszokott hatalmi játszmáikba zárkóznak... – röviden így foglalható össze az előadás sztorija. Nem véletlen, ha valakinek erről egy friss film, a *Ne nézz fel!* szatírjának alaphelyzete jut eszébe, de Fokin hangütése komorabb, sötétebb, s Vörösmartyval szólva: „az ember-faj sárkányfog-vetemény: Nincsen remény!” A rendező így határozta meg előadása műfaját: „detektívtörténetként feldolgozott politikai sci-fi”.

A *Ma.2016 – ...* alapjául a *Tűz* című elbeszélés szolgált, amelynek szerzője Kirill Fokin (a rendező fia). A még a harmincon innen lévő író különös hangvételű alkotásaival már kisebb rajongótábor is magáénak mondhat. A 2015-ben megjelent *Tűz* a földönkívüli erők történetén túl másról is szól: egy olyan alternatív történelmi valóságról, miszerint a Szovjetunióban Sztálin helyett Trockij kerül hatalomra...

„Ha az elbeszélésemet nagyon aktualizálnak nevezik, akkor az előadás még inkább politikáló lesz, mert az elbeszélés szövegét már a rendező kívánsága szerint írtam át. A cselekményt a mába helyeztem, ami sokkal inkább kapcsolódik olyan dolgokhoz, amiket ma tapasztalunk. Hogyan tudjuk

megmenteni magunkat? És egyáltalán: mi lesz velünk? Végül is az előadás éppen egy erről szóló párbeszédre hív. Én jelenleg nem tudom a választ. A szöveget pedig azért írom, hogy feltegyem a kérdést, és nem azért, hogy válaszoljak rá” – fogalmazott az író, Kirill Fokin.

Az előadás premierje a pétervári Alekszandrinszkij hatalmas klasszicista jellegű tömbje mellett nemrég felépült ultramodern Új Színpadon volt, amelynek technikai felszereltsége páratlan. Valerij Fokin úgy véli, a helyszín által nyújtott média- és színpadtechnikai lehetőségek használata esztétikai minőséggé válik az előadásban. „A fantasztikum ebben az előadásban nem egyszerűen műfaji kérdés, hanem az elemelt, többretegű jelentérendszer lehetősége. Sajátos módon néha épp a fantasztikum, a kitalált valóság, az illúzió segítségével tudunk többet elmondani arról az életéről, amely ma körülvesz bennünket.”

„A *Ma.2016 – ...* című előadás a nézők számára egy pszichológiai kísérlet. A következtetéseket – hogy mi vár az emberiségre, és vajon képes-e egy földönkívüli értelem segítségével nélkül megoldani a problémáinkat – mindenki maga vonja le. De a tanulság egyetemes” – írta a Roszsijszkaja Gazeta. A Petyeburgszkij Tyeatralnij Zsurnal szerint „Valerij Fokin minden előadásában elképesztően bánik a térrel. A *Ma.2016 – ...* ilyen értelemben – igazi diadal. Egyedülálló rendezői gazdagság, amelyet a tehetség, az ízlés és az arányérzék határoz meg.” Minderről magunk is meggyőződhetünk a MITEM-en, sőt ennél még többet kaphatnak az érdeklődők: premier előtti vetítésen vehetnek részt azok, akik az elbeszélés és az előadás motívumaiból készült *Petropolis* című filmet is látni akarják.

DOSZTOJEVSKIJ, GOGOL, SVEJK

Négyszer találkozhatott már a magyar közönség Fokin műveivel a Nemzeti Színházban. „A szentpétervári Alekszandrinszkij Színház Dosztojevskij *A játékos* című önéletrajzi ihletésű regényét vitte színre – bravúrosan. Mi történik az emberrel, ha úrrá lesz rajta a játékszenvedély? A *Zéró liturgia* címmel bemutatott, remek ritmusú előadás díszlete egy hatalmas rulett asztal, s ezen zajlik a szereplők élete (...) Fokin rendező az első negyedórán megijeszti a nézőt: óraműpontossággal mozog itt minden, a technika csodálatos, de hol marad az ember? Mejerhold kipipálva, Sztanyiszlavszkij sehol. Aztán az előadás második fele felforrósodik, a kitűnő színészek megmutatják, hogy mély és összetett érzelmek dúlnak e hűvös világban” – írta a 2014-es MITEM-en látott előadásról Osztovitcs Ágnes a Nemzeti Magazinban. 2015-ben aztán következett Fokin másik fontos műve, Gogol *Háztűznézője*. A pazar színészi játék, a végletekig vitt groteszk és a rafinált díszlet nagy sikert aratott a Nemzetiben. A legrangosabb orosz színházi díjat, az Arany Maszkot elnyerő előadás (legjobb rendezés és díszlet) a hazai kritikusok érdeklődését nem keltette fel.

A krokodilusgyomrában hössé váló pétervári kishivatalnok groteszk és fantasztikus történetét (Dosztojevskij elbeszélése

VALERIJ FOKIN (1946)

Rendező, színházigazgató. Oroszország Nemzeti Művésze és még számos magas állami kitüntetés birtokosa, többek között Lengyelország Érdemes Művésze, a Francia Köztársaság Művészeti és Irodalmi

Rendjének kitüntetettje. Tanított Moszkvában és Krakkóban. 1991-ben alapította meg a moszkvai Mejerhold Központot, a város egyik legjelentősebb kortárs művészeti intézményét, melyet húsz éven át vezetett. Jelenleg az 1756-ban alapított szentpétervári Alekszandrinszkij Színház művészeti vezetője, amelynek rangos nemzetközi fesztiválja az orosz színház élet egyik fontos eseménye. 2006 óta az Orosz Föderáció elnöke mellett működő kulturális és művészeti tanács tagja. Két alkalommal is megkapta a legrangosabb orosz nemzeti színházi fesztivál, az Arany Maszk díját. 1988-tól a Vszevolod Mejerhold örökségét gondozó egyesület elnöke. A 2019-es orosz-japán Színházi Olimpia főszervezője volt.

nyomán) Fokin a Nemzeti Színházban állította színre. A teret és a látványt pazarul használó, az inkább a Sztanyiszlavszkij-féle módszeren edződő magyar színészeknél a teátrálisabb meyerholdi játéktílust kívánó ősbemutató a Nemzeti Színházban nem aratott sikert, ám a pétervári és moszkvai vendégjátékok során az Alekszandrinszkij, illetve a Moszkvai Művész Színház közönsége lelkesen ünnepelte a „magyar Fokint”.

A kortárs Tatyjana Rahmanova Hašek *Svejkje* nyomán írt darabot, és az ennek felhasználásával készült *Svejk. Visszatérés* című Fokin-előadás 2018-ban szerepelt a MITEM-en. „Fokint a Svejk apropóján elsősorban a háború érdekelt, nem a kisember, a katona anekdotái, nem az ebből következő túlélésre játszó humor – bár például a sorozási jelenet itt is elég vicces –, hanem a dráma, a háború kegyetlensége. Az ember nem tud háború nélkül élni (...) és mint tudjuk, nem csak akkor beszélhetünk háborúról, ha lőnek. Fokin előadásában viszont lőnek, mindent elönt a félelem és a rettegés. (...) Az előadás ritmusa néha leül, igazán a végére találja meg a sajátját, amikor a háborúról szóló költői vízióvá változik” – fogalmazott Balogh Gyula, a Népszava kritikus.

2022-ben újra egy különleges, a magyar színházi életben ritkán látható színházi stílust és különös történetet kínáló előadást (és filmet láthatunk) az orosz mestertől: *Ma.2016 - ...*

KORNYA ISTVÁN, KOZMA ANDRÁS

A krokodilus – Nemzeti Színház, 2016

Zéró liturgia – MITEM, 2014

Kirill Fokin

Ma.2016 - ...

rendező: Valerij Fokin

Alekszandrinszkij Színház |
Szentpétervár, Oroszország

mikor? hol?

május 2. – 19 óra •
Nagyszínpad – színpadi nézőtér

Petropolis

premier előtti vetítés a rendező,
Valerij Fokin részvételével

mikor? hol?

május 3. – 15 óra
Uránia Filmszínház

regisztráció szükséges:
jegy@nemzetiszhaz.hu

április 20. – 19 óra • Nagyszínpad

William Shakespeare

HAMLET

Rendező: TOMPA GÁBOR

Kolozsvári Állami Magyar Színház | Románia

18 éven felülieknek ajánljuk

április 22. – 19 óra • Nagyszínpad

DALOLJ, LOLA, DALOLJ

Rendező: DMITRO BOGOMAZOV

Alekszandr Csepelov drámája Heinrich Mann Ronda tanár úr című regénye és a Kék angyal című film alapján

Ivan Franko Nemzeti Dráma Színház | Kijev, Ukrajna

18 éven felülieknek ajánljuk

MITEM- ELŐZETES

2022. április 20. – május 8.
(ízeltő a tervezett programból)

Francia, lengyel, ukrán, orosz, litván, bosnyák, cseh, görög, román és olasz társulatok vesznek részt a Nemzeti Színház által rendezett IX. MITEM-en. A 2014-ben alapított nemzetközi színházi találkozón Európa legjelentősebb alkotóinak, műhelyeinek az előadásai láthatók – így lesz ez 2022 tavaszán is. A részletes program: www.mitem.hu.

április 24. – 19 óra • Nagyszínpad

Ivan Goncsarov

OBLMOV

Rendező: ALVIS HERMANIS

Rigai Új Színház | Lettország

április 26. – 19 óra • Nagyszínpad

Agatha Duda-Gratz

LENA LÁBAI KÖZÖTT, AVAGY A SZÚZ HALÁLA MICHELANGELO DA CARAVAGGIO UTÁN

Rendező: AGATA DUDA-GRATZ

Klaipeda Drama Theatre | Litvánia

április 29. – 19 óra • Nagyszínpad

Valère Novarina

AZ ÁRNYAK JÁTÉKA

Rendező: JEAN BELLORINI

Théâtre national populaire, La Criée – Théâtre National de
Marseille | Franciaország

május 4. – 19 óra • Nagyszínpad

Shakespeare Macbethje nyomán

MACBETTU

Írta és rendezte: ALESSANDRO SERRA

Sardegna Teatro – compagnia Teatropersona | Olaszország
(Szardínia)

május 7. – 17 óra • Nagyszínpad

Lev Tolsztoj

HÁBORÚ ÉS BÉKE

Rendező: RIMAS TUMINAS

Vahtangov Színház | Moszkva, Oroszország

16 éven felülieknek ajánljuk

MADÁCH INTERNATIONAL THEATRE MEETING
MADÁCH NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ
 NEMZETI SZÍNHÁZ • BUDAPEST, 2022. ÁPRILIS 20. – MÁJUS 8.

április 20.
 SZERDA • 19:00
 Nagyszínpad

William Shakespeare
HAMLET
 rendező: Tompa Gábor
 Kolozsvári Állami Magyar Színház – Románia

+14

április 21.
 CSÜTÖRTÖK • 19:00
 Gobbi Hilda Színpad

EGY KÉTFEJŰ BORJÚ METAFIZIKÁJA
 Stanisław Ignacy Witkiewicz drámája alapján
 rendező: Andrzej St. Dziuk
 Witkiewicz Színház – Zakopane, Lengyelország

+16

április 22.
 PÉNTEK • 19:00
 Nagyszínpad

DALOLJ, LOLA, DALOLJ!
 Alekszandr Csepelov drámája Heinrich Mann Ronda tanár
 új című regénye és A kék angyal című film alapján
 rendező: Dmitro Bogomazov
 Ivan Franko Nemzeti Dráma Színház – Kijev, Ukrajna

+13

április 23.
 SZOMBAT • 19:00
 Gobbi Hilda Színpad

ÁMOR
 rendező: Teodorosz Terzopoulosz
 Attis Színház – Athén, Görögország

április 24.
 VASÁRNAP • 18:00
 Nagyszínpad

Ivan Goncsarov
OBLMOV
 rendező: Alvis Hermanis
 Rīgai Ūj Színház – Riga, Lettország

április 24.
 VASÁRNAP • 15:00
 Nagyszínpad

Jiří Havelka, Marek Zakostelecký
GEORGES MÉLIÈS UTOLSÓ TRÜKKJE
 rendező: Jiří Havelka
 Drak Színház – Hradec Králové, Csehország

+9

április 26.
 KEDD • 19:00
 Gobbi Hilda Színpad

Agata Duda-Gratz
LÉNA LÁBAI KÖZÖTT, AVAGY A „SZŰZ HALÁLA”
 Michelangelo da Caravaggio után
 rendező: Agata Duda-Gratz
 Klaipėda Drámai Színház – Klaipėda, Litvánia

+18

április 26. és 27.
 KEDD • SZERDA • 19:00
 Kaszás Attila Terem

Ivan Viripajev
DELHI TÁNC
 rendező: Oskaras Koršunovas
 OKT / Városi Színház – Vilnius, Litvánia

+14

április 29.
 PÉNTEK • 19:00
 Nagyszínpad

Valère Novarina
AZ ÁRNYAK JÁTÉKA
 rendező: Jean Bellorini
 Théâtre National Populaire (TNP), La Criée - Théâtre
 national de Marseille – Franciaország

május 2.
 HÉTFŐ • 19:00
 Nagyszínpad

Kirill Fokin
MA 2016 -...
 rendező: Valerij Fokin
 Orosz Nemzeti Drámaszínház (Alekszandrinszkij
 Színház) – Szentpétervár, Oroszország

+16

MITEM 2022 ELŐADÁSOK MITEM 2022
 mitem.hu #mitem mitem.hu #mitem

május 3.
KEDD • 19:00
Gobbi Hilda Színpad

BOHÓC KERESTETIK
Matei Vişniec drámája nyomán
rendező: Bozsik Yvette
Bozsik Yvette Társulat – Budapest, Magyarország

május 4.
SZERDA • 19:00
Nagyszínpad

MACBETTU
William Shakespeare Macbeth című drámája nyomán
írta és rendezte: Alessandro Serra
Sardegna Színház, Teatropersona Társulat – Cagliari, Olaszország

május 5.
CSÜTÖRTÖK • 19:00
Gobbi Hilda Színpad

Abdulah Sidran
EMLÉKSZEL MÉG DOLI BELRE?
rendező: Kokan Mladenović
Kamerni Teatar 55 – Sarajevó, Bosznia-Hercegovina

május 7. és 8.
SZOMBAT • VASÁRNAP
17:00
Nagyszínpad

Lev Tolsztoj
HÁBORÚ ÉS BÉKE
rendező: Rimas Tuminas
Vahtangov Állami Színház – Moszkva, Oroszország

május 8.
VASÁRNAP • 19:00
Kaszás Attila Terem

KALEIDOSZKÓP
Hommage á Bartók Béla
Tánc/Koreográfia: Tókos Attila és Ifj. Zsuráfszky Zoltán
Az Idéző 1.84 és Kiss-Balbinat Ádám és Szabó Marcell
közös estje – Magyarország

május 5. és 6.
CSÜTÖRTÖK • PÉNTEK
19:00

május 7. és 8.
SZOMBAT • VASÁRNAP
15:00 és 19:00
Fővárosi Nagycirkusz – Sátor

A O SHOW
rendező: Tuam Le
Lune Production – Vietnám

A Nemzeti Színház a műsorváltoztatás jogát fenntartja!

foto: V. Alekszandr Torquanyikov

MITEM

**MADÁCH NEMZETKÖZI
SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ**

NEMZETI SZÍNHÁZ

2022. ÁPRILIS 20. – MÁJUS 8.

„...Testvériséget
hozván a világra.”

/Madách Imre/

OTTHONRA TALÁLVA

Húsz éve nyitotta meg kapuit az „új” és „igazi” Nemzeti Színház a Duna partján. A téatrumnak addig ugyanis, az 1837-es alapítása óta eltelt 165 éve alatt nem volt állandó otthona, mindig csupán ideiglenesnek szánt épületekben működött 2002. március 15-ig. A hatalmas kulturális beruházás rekordidővel, 19 hónap alatt épült fel – mégpedig abból az összegből, amit eredetileg szántak rá. Évfordulós összeállításunkban Siklós Máriát, az épület tervezőjét, valamint a nyitóelőadást, *Az ember tragédiáját* rendező Szikora Jánost kértük, idézzék fel emlékeiket. Szó esett tervekről, koncepciókról, közéleti és szakmai vitákról, és arról is, hogy két évtized távlatából mint csinálnának másként...

**„Schwajda azt kérte, hogy az épület
mindenekelőtt legyen funkcionális,
őrizze a színházak értékálló tradícióit,
és szellemisége szóljon a színház több
ezer éves történetéről, de a technikája,
műszaki tartalma 21. századi legyen.**

Nemzeti a Duna partján

Siklós Mária építész a Nemzeti Színház tervezéséről, ösztúzáról
és tizenkét kőműves balladájáról

**Március 15-én lesz 20 éves a Nemzeti Színház Duna-parti épülete, amely hangos
közéleti viharban fogant, de születését azért már áthatotta a játék öröme is. Siklós
Mária Ybl Miklós-díjas építésszel, a teátrum tervezőjével beszélgettünk.**

Szeret-e az építész visszajárni az általa tervezett épületekbe?

– Igen, tizenhárom színház épület felújításában, építésében vettem részt, és mindegyikbe szívesen térek vissza. Immár három éve tart a Szolnoki Szigligeti Színház felújítása, ami hosszabb folyamat, mint a Nemzeti felépítése volt húsz évvel ezelőtt. Mindkét épület ugyanahhoz a rendezőhöz kapcsolódik, hiszen Szolnokra egykor Schwajda György hívására mentem, a mostani tehát a felújítás felújítása. Örülök, hogy sok helyen visszavárnak, mert ez azt jelenti, hogy szeretik az épületet, amin egykor dolgozhattam. Azt hiszem, végül ez minden építész munkájának a legfontosabb visszaigazolása.

A Nemzeti: Duna-parti ház, gyönyörű kilátással...

– A tervbírálatok idején többen kritizálták az épületet a tájolása miatt, mondván nem a Dunára néz a színház. Valóban, a főhomlokzat a telek adottságai miatt is északra, a Gelért-hegy felé tekint, de az épület nyugati oldala, a színészöltözők, az irodai munkahelyek, a közönségforgalom közlekedői kitarulkoznak, megnyílnak a Duna, az épületet körbe ölelő

táj felé, kihasználva a helyszín különleges adottságát, élvezhetővé téve szinte mindenhol, mindenki számára is. Az én tervezési megbízásom egyébként magára az épületre vonatkozott. Az épület kertje – Török Péter tájépítész munkája – folytatja ezt a gondolatíságot, miszerint a Nemzeti és kertje város a városban, mikrotáj a Duna partján, egy új építészeti minőség megjelenésével. A vízben lehorganyzott hajóorr teremt kapcsolatot a Duna és a színházi főbejárat között, erre nyílik a Melocco Miklós készítette, színházat idéző „kertkapu” is, gyönyörű perspektívában mutatva az épületet. Az ide látogatók talán legszívesebben ebből az irányból, a Tolnay Klári és Latinovits Zoltán alakjával egybefonódó, szétnyíló színházi drapériával kialakított kapuzat felől fényképezik az épületet.

Ha becsukja a szemét, milyen környezetet lát húsz évvel ezelőtt a város ezen részén?

– Be sem kell csuknom, mert a fénymásológépet felett őrzöm a húsz évvel ezelőtti állapot fotóját. Nemcsak a Nemzeti telke volt szűz, de a Soroksári út felől is nyitott volt a Duna-part, hi-

szen még nem épült fel a ma látható hatalmas házsor, csak évek múlva készült el a Műpa is. Ami viszont két évtized után is maradt: a HÉV. Eredetileg úgy volt, hogy ez a két nyomvonal megszűnik, ezért is terveztem az épület Duna-felőli oldalára egy amfiteátrumszerű nyári játszóhelyet. A HÉV okozta zajkár miatt sajnos ez szinte kihasználatlan. Fel is merült később, amikor 2003-ban Jordán Tamást nevezték ki igazgatónak, hogy befedjük, és ezzel létrehozhatunk még egy játszóhelyet, fölötté egy vendéglátóipari egységgel. Egyébként pedig az eredetileg csak próbateremnek tervezett, ám hamar előadások helyszínévé lett Kaszás Attila Terem, vagy az eredetileg jelmezmúzeumnak épült, Vidnyánszky Attila kezdeményezésére az önálló estek számára átépített, hatodik emeleti Bajor Gizi Szalonként ismert stúdiószínpad is igazolja, hogy a színház minden zugot kihasznál arra, hogy játszóhellyé válhasson. A hatodik emeleti teraszra kávézót terveztünk, mert innen nyílik az egyik legszebb rálátás a fővárosra. Napernyőkben és kis asztalokban gondolkoztunk, de az igen erős szél nem kedvez a vendéglátásnak. Viszont a dolgozók a mai napig ide zárandokolnak el augusztus 20-án, hogy innen csodálhassák meg a tűzijátékot. A kültéri játszóhely ellehetetlenülése sem a szakmának, hanem a politikai torzskodásnak köszönhető.

SIKLÓS MÁRIA

Ybl Miklós-díjas építész mérnök

1939-ben született Budapesten, a Műszaki Egyetemen szerzett építész diplomát. 1966-tól a Középülettervező Vállalat

(Közt) tervezője, 1978-tól műteremvezető. Tevékenységének meghatározó részét nagyrekonstrukciós munkák jelentik: Állami Bábszínház (1972), Katona József Színház (1976), Operaház üzemháza (1976), nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház (1980-1981), Pécsi Nemzeti Színház és Kamaraszínház (1981), Magyar Állami Operaház (1980-1982). Az általa tervezett Szolnoki Szigligeti Színházat 1991-ben adták át, és az ő tervei alapján épült fel a Nemzeti Színház 2002-ben, amiért abban az évben megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje elismerést.

A Duna-parti épületre kiírt pályázaton 2000-ben Vadász György terve kapta az első helyezést, végül mégis az Ön eredeti tervét engedélyeztették a ferencvárosi önkormányzatnál. Nem tartott attól, hogy ha ezt a munkát elvállalja, kiközösítik?

– Még a tervezés előtt mondtam Schwajda Györgynek, aki előbb miniszteri, majd kormánybiztosként irányította munkát, hogy megmérgezett légkörben itt lehetetlen jól csinálni. Mire ő: de muszáj megcsinálni. És mi lesz, ha nem sikerül? – kérdeztem vissza. Csak nevetett: „Akasztás!” Nagyon félttem, de Schwajda célt ért azzal, hogy gyávanak tart, ha nem vágok bele.

Lehet, hogy régen volt, de kérem, elevenítsük fel az akkori viszonyokat!

– Hála Istennek sok mindent elfelejtettem már azokból a támadásokból, de annyi biztos, hogy folyton megpróbáltam keresztbe tenni annak érdekében, hogy ez az épület ne épüljön föl. Így került le a HÉV is a napirendről. De valamiért nem tudtak tökéletes munkát végezni. Volt ugyanis a HÉV-nek egy használaton kívüli mellékvágánya, ami belógott a Nemzeti telkére. Ezt egy éjszaka alatt Schwajda valahogy eltüntette.

A Nemzeti Színház az első Orbán-kormány egyik presztízsbetűhúzása volt, ezért is pletykálták akkoriban, hogy nemcsak Schwajda György miniszteri biztos, de Orbán Viktor is beleszólt a munkálatokba. Így volt?

– Biztosan állíthatom, hogy nem. Orbán Viktor összesen három alkalommal látogatott el az építkezésre, utoljára a kivi-telező Arcadom cég vezetője, Demján Sándor kérésére. Ekkor

komoly vitám volt Schwajdával a főhomlokzat kapcsán. Őbenne traumatikus nyomokat hagyott a Blaha Lujza téri Nemzeti felrobbantása, és emlékként, tisztelgésként azt szeretne volna, ha a lerombolt épület timpanonja megjelenik az előcsarnokban. Én állítottam, hogy egy ilyen építészeti gesztus nem fér el ebben a térben, szétfeszítené azt, nem ez a megfelelő hely erre. Egyszerűen nem értettünk egyet. Leállt a munka, az idő pedig fogyóban volt. Holtpont. Ekkor érkezett Orbán Viktor, és több más mellett ismertetnem kellett, hogy milyen lesz a főhomlokzat. Két nap múlva Schwajda felhívott, hogy csináljam, ahogy jónak látom. A főhomlokzat az én terveim szerint épült tovább, Török Péter ragyogó ötlenének köszönhetően pedig az épület előtti tóból emelkedik ki a romba döntött hajdani színház homlokzata. Megvalósult a gondolat, emlékművé nem esedett.

Egy ilyen kiemelt fontosságú, ráadásul politikai-közéleti viták keresztútjában születő épület tervezője biztosan érzi a kimondott, vagy akár kimondatlan, de vélhetően létező elvárások terhét. Hogyan lehet kimenekülni az „elvárások” szövedékéből – lehet-e egyáltalán?

– Még a tervezés kezdetén egy kollégám mondta, hogy a Nemzeti Színház története eddig arról szólt, hogy miért nem lehet megépíteni. Mostantól szóljon arról, hogy miért lehet. Arra biztatott, hogy mindig az építés érdekeit helyezzem előtérbe, különösen akkor, ha emiatt a saját magam érdekét esetleg háttérbe kell szorítanom. E tanács sok helyzetben segített, és bebizonyosodott, ha komolyan veszem, sok minden leegyszerűsödik, kezelhetővé válik. 2002. március 15-i nyitás időpontja lebegett előttem, ezért sok áldozatot felvállaltam.

A legfájóbb talán a családom időszakos elhanyagolása volt, hiszen az építés éjjel-nappali feladatot adott.

Sok támadás övezte már a tervezést is. Ki is zárták az építész-kamarából...

– Végül is nem! Négyéves pereskedés után született meg a Legfelsőbb Bíróság jogerős felmentő döntése erről. A politika és a szakma együttesen támadtak rám. De az irigység, hiú-

ság, gyűlölködés mellett rengeteg szeretetet is kaptam. A külső viharok ellenére egyébként maga az építkezés is a szeretet légkörében zajlott. Huszonegy éve, 2001. január 13-án készült el a nagyszínpad tornya, amelynek még nem volt teteje és padlója, a nézőtér helyén is nagy lyuk tátongott. Ekkor az itt dolgozó zsalusok este hét órakor, a nagy hidegben az előszínpad konzolmezén csináltak egy kis előadást – a *Tizenkét csúszózsalus kömíves balladája* címmel, még színlapot is nyomtattak ehhez a „nulladik” előadáshoz. Felemelő volt részt venni ezen, és azért is kedves ez az emlék számomra, mert azt bizonyítja, hogy ezek a nagyon keményen dolgozó munkások is szívből jövően szeretik a játékot, a színházat. Egy tőlük kapott dedikált színpad-deszka darabja őrzi ennek a csodálatos estének az emlékét.

Az Erzsébet téri színházépület tervezésénél létrehozott szakértői bizottságban Ön is részt vett. Miért bukott el az a terv?

– Csak egy ideig dolgoztam abban a testületben, mert szerettem egy termet betölteni szakembergárdával ilyen módon nem lehet alkotni. Ennyi véleményt, szempontot nem tud egyszerre figyelembe venni egyetlen tervező sem. Ezért szálltam ki abból a bizottságból. A megrendelőnek felelősséget kell vállalnia a döntéséért: ki kell választani két-három embert, akiben megbízik, és hagynia kell dolgozni őket. A Nemzeti esetében végül is ez történt.

Mennyire szólt bele a politika ebbe a nagy horderejű beruházásba?

– Ami a mindennapi és szakmai feladatot illeti, a politika inkább tartson távolságot, de a megrendelő minden esetben mégis csak a kormányzat. Az Octogon 2000. évi 5. számában interjút készítettek Jean Perrot francia építésszel, érdemes újra felidézni a szavait: „Bizonyára tudja, a Nemzeti Színház építése nálunk évtizedes probléma, Ön több Nemzeti Színházon is dolgozott Franciaországban, mit gondol, hogy oldható fel a mi tehetetlenkedésünk? Két Nemzeti Színházon dolgoztunk,

mindkét esetben volt egy központi alak, egy-egy színházigazgató, akiket a politika is támogatott. A Chaillot esetében egy miniszter, aki a jobbközéphez tartozott, és igen bátran egy inkább balosnak nevezhető tervet támogatott. De Franciaországban a támogatások odaítélésekor a politika nem szokott pártállások szerint különbséget tenni városok, a színházvezetők között. Ha Magyarország Nemzeti Színházat akar építeni, akkor találnia kell egy olyan személyiséget, aki a terv hordozójává válik. Kell egy színházi ember, aki felvállalja az ügyet, feltétlenül egy, mert ha többen vannak, úgy már nem működik.”

A színházi ember nálunk Schwajda György volt. Mi volt az ő programja?

– Azt kérte, hogy az épület mindenekelőtt legyen funkcionális, őrizze a színházak értékálló tradícióit és szellemisége szójon a színház több ezer éves történetéről, de a technikája, műszaki tartalma 21. századi legyen. Eredetileg a Hősök tere szomszédságában épült volna fel a színház, és elvárás volt, hogy a millenniumi épületek közelében őrizze és idézze a magyar építészeti hagyományokat, és ily módon legyen környezetéhez illeszkedő. Az elvárás később sem változott, mivel Budapest egészére jellemző az eklektikus építészet. A színház történetiségét leginkább a kör alaprajzú, kivillanó megjelenésű koloszszeum forma képviseli. Schwajda Györgynek a koncepcióval kapcsolatosan hasonló tanácsokat adott az orosz építész-díszlettervező, Igor Popov – ezért őrzi az ő nevét is emléktábla a Nemzeti falán. (Popov Schwajda orosz barátjának, a világhírű Anatolij Vasziljev rendezőnek a munkatársa, moszkvai színházának építész-tervezője volt – A szerk.) Az épület megjelenésével kapcsolatban többen vetették a szememre: hogy nem egy ultramodern formát terveztem, hanem inkább a történetiséget felidéző, megjelenítő épületet. A szobrok – Schrammel Imre és Párkányi Raab Péter alkotásai – szervesen kapcsolódnak az épülethez, azzal együtt születtek, nem egyszerű rátét elemek, hanem az elvárt szellemiség hordozói. Jelenlétük egy-

szerre adja a lírát, az ünnepiességet és a színpadiasságot, ami tehát rokon a színházzal, a Nemzeti Színházzal, és csak ebben a környezetben hitelesek. A társművészet ilyen mértékű megjelenítése napjainkban ritkának mondható megoldás, támadási felületet adott a minket bírálóknak, de Schwajda György egyetértett. Így került a főhomlokzati oszlopok „köfűlkéibe” a nézőket fogadó kilenc mitológiai múzsa alakja. Ezt koronázza meg tizennégy méter magasságban az előcsarnok fölötti és „hátrakúsó”, a főhomlokzatot is hangsúlyozó, díszes acélváz asztalozó – Tatár Jenő iparművész munkája.

És mi az, amiből Schwajda György nem engedett?

– A színpadtechnika – a csodálatos süllyedőivel – például az ő területe volt, és ez kiválóan sikerült. A nagyterem hangolását viszont az Arkagyij Popov (*Igor Popovnak csak névrokona – a szerk.*) vezette orosz csoportra bízta, akik egy szokatlan hologramos technológiát alkalmaztak itt. A színpad alatt több ezer agyagedény, a falakban a hanghullámokat terelő, szinte láthatatlan redők szolgálják a minél tökéletesebb akusztikát. Mint tudjuk, ez kevésbé sikerült. Ha ma dönthetnék, magyar szakembereket vonnék be az akusztika tervezésébe, bár az is igaz, hogy Törőcsik Marit valamiért mindig jól lehetett hallani. És a díszleten is sok múlik. Egy kicsit talán segített az is, amikor Vidnyánszky Attila a balkont – ez a nagyszínpadi nézőtér második szintje – három részre osztó úgynevezett járásokat középről szélre helyeztette. Ettől valóban jobban lehet oda-fent hallani. Viszont megszűnt Schwajda eredeti víziója, hiszen ő a nézőtér megosztásával épült Vigszínházat tartotta etalonnak. (*Azzal, hogy a két középső járás helyére székek kerültek, jóval több lett azoknak a helyeknek a száma, ahonnan nagyszerűen látni a színpadot, ami a szélső székekről nem volt elmondható. – A szerk.*)

Ha megtehetné, mit változtatna az épületen?

– A telek adottságai határt szabnak a gondolkodásnak, utólag úgy ítélem meg, hogy ma már talán az előcsarnokot na-

gyobbra tervezném. Más időket éltünk, és sok döntést befolyásolt, hogy rohamtempóban dolgoztunk. 19 hónap alatt épült fel ez azínház – beleértve a tervezést is –, és hozzáteszem: az eredetileg meghatározott költségvetésből. Ez manapság szinte elképzelhetetlen.

Mitől jó egy épület?

– Sokféleképpen lehet jellemezni egy épületet, lehet pozitív, vagy negatív, vagy tudományoskodó irányultsággal kritizálni. És mindenkinek joga van véleményt alkotni egy épületről, tehát nem csak szakembernek, de én úgy gondolom, hogy a legfőbb „döntnök” az idő. Sok évvel ezelőtt találtam rá Paul Valéry költő, esszéíró e témához kapcsolódó megfogalmazására, mely szerintem szebben és mindenki számára érthetőbben még senki sem írt e témáról: „nem figyelted meg még, ebben a városban járkálva, hogy a benne sorakozó épületek közül egyesek némák; mások beszélnek; s végül vannak olyanok, ezek a legritkábbak, amelyek énekelnek? De azokat az épületeket, amelyek csak beszélni tudnak, ha világosan beszélnek, sokra becsülöm...” Hogy hallja-e valaki a Duna-parti Nemzeti énekét, azt persze nem tudhatom...

LUKÁCSY GYÖRGY

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

Politikai Tragédia

Szikora János rendező Az ember tragédiája aktualitásáról, külső támadásokról, egy összekapaszkodó társulatról és a hiányzó mondat erejéről

Viharban, közéleti csatározások közepette Az ember tragédiája előadásával nyílt meg az új Nemzeti Színház. Szikora János rendezővel az előzményekről, a felkészülés katonás rendjéről, a készülő előadás és az épülő színház nyújtotta izgalmakról is beszélgettünk. A nagy napról: 2002. március 15.-ről.

– Közönség előtt nem is március 15-én játszottunk először! Pár nappal korábban ugyanis fiatalok töltötték meg a nézőteret, végre egyben lejátszhattuk az előadást, és utána egy hosszú, éjszakába nyúló remek beszélgetés következett a diákokkal. Ott volt az egész társulat. Mi tetszett, mi nem? Mi nem érthető? Hol unatkoztak és miért? Engem praktikusán effélék izgattak. Volt még egy kis idő, hogy pár dolgot megfontoljak és változtassak. Lucifer azt mondja a mű végén: „Ébredj hát, Ádám! Ál-

mod véget ért.” Alföldi ugratott ezzel, hogy majd így riadnak fel az addig szunyókáló, unatkozó diákok is, akiket kivezényelnek a kötelező klasszikus megtekintésére. Gyönyörű, de nagyon nehéz Madách műve, és azt akartam, hogy végig fenntartsuk az érdeklődést. Ezt szolgálták a hatalmas díszletek, a gyönyörű jelmezek, a koreográfiák, a repülések, a zene, a látvány. De végig ott kísértett az érzés, sikerül-e ez. Akkor este megnyugodtam, úgy tűnt, a diákok élvezik és értik. Működik az előadás.

**„A semmi közepén már ott állt az épület,
és mindenki érezte, hogy nekünk
kell belé életet lehelniünk, a szó szoros
értelmében színházat teremtenünk.
Tudtuk, hogy nagy dologra szövetkeztünk,
és tisztában voltunk vele, hogy ilyen csak
egyszer adatik meg az életben.**

Ugorjunk vissza az időben egy jó évet. Megcsörren Szikora János telefonja, és a Nemzeti igazgatója, Schwajda György hívja.

– Nem ő hívott, hanem Várhegyi Attila. Ő akkor az első Orbán-kormány egyik kulturális államtitkára volt, és hozzá tartozott a Nemzeti Színház is. Azt kérdezte, vállalnám-e a nyitólőadás rendezését.

Szokatlan helyzet, nem? Egy államtitkár hívja, és nem az igazgató.

– Valóban szokatlan, de nem lepődtem meg. Attilát még szolnoki polgármester korából jól ismertem, rajongott a színházért, sokat találkoztunk, amikor ott rendeztem. Később megtudtam, Schwajda előttem már felkérte Zsámbéki Gábort, aztán Ascher Tamást, akik nem vállalták, mert politikai megbízásnak gondolták. Schwajda, aki jól ismert, hiszen sokszor dolgoztunk együtt, tudta, hogy képes vagyok egy ilyen feladatra. De talán nem akart még egy elutasítást hallani...

Hezitált?

– Nem. Kis gondolkodási időt azért kértem, mert nekem kellett megmondanom, mit rendeznék meg. De nem kellett sokat törnöm a fejem. Mi mással lehetne megnyitni az új Nemzetit, mint *Az ember tragédiájával*? Négy évig voltam a Szegedi Szabadtéri Játékok művészeti vezetője, de mindig elgyávultam, ha a *Tragédia* rendezése szóba jött. Most itt volt az alkalom! Én kezdettől művészi, rendezői feladatnak tekintettem a megbízást.

Pedig akkoriban már javában dúltak a közéleti, politikai csaták, a színházi és építészeti belviszályok. Hol épüljön meg

Madách Imre

Az ember tragédiája

Ádám – SZARVAS JÓZSEF | Éva – PAP VERA | Lucifer – ALFÖLDI RÓBERT

továbbá: RAKSÁNYI GELLÉRT, BODROGI GYULA, BITSKEY TIBOR, BEREK KATI, BAJCSAY MÁRIA, PÁSZTOR EDINA, HIRTILING ISTVÁN, KŐSZEGI ÁKOS, HORVÁTH ÁKOS, DEMETER ANDRÁS, SZÉKHELYI JÓZSEF, VARGA JÓZSEF, KISS JENŐ, ÚJVÁRI ZOLTÁN, KOVÁCS LAJOS, BLASKÓ PÉTER, MÉSZÁROS TAMÁS, VIDA PÉTER, KRISTÁN ATTILA, BARABÁS BOTOND, BÁSTI JULI, SZALAY MARIANNA, SZTÁREK ANDREA, HÓGYE ZSUZSANNA, CZEGLÉDI ESZTER, OROSZ BARBARA

Közreműködött: Szegedi Kortárs Balett, Ágens, Gryllus Ábris, a Budapesti Énekes Iskola tanulói, a Magyar Kaszkadőr Szövetség Oroszlán különítménye, valamint Csákó

Díszlet: Milorad Krstić // Jelmez: Tresz Zsuzsanna // Animáció, számítógépes grafika: Roczkov Stúdió // Zene: Márta István // Dramaturg: Telihay Péter // Koreográfus: Juronics Tamás // Akciórendező: Pintér Tamás // a rendező munkatársa: Herpai Rita, Lencsés István // Juhász Zoltán

Rendező: SZIKORA JÁNOS

a színház? Melyik politikai tábor koncepciója valósuljon meg? Kell-e nekünk egyáltalán Nemzeti? Pláne egy ilyen?

– Tudtam, hogy ez lesz, kaptam is hideget-meleget, de a gyűlölet intenzitása mégis meglepett. Schwajda azt tanácsolta, ne nézzek tévét, ne olvassak újságot, különben meg fogok örülni, és nem tudok majd a munkára összpontosítani. A helyzet olyan súlyos volt, hogy egy professzionális kommunikációs stáb védett, és alaposan fel is készített. Interjúhelyzeteket szimuláltunk, kellemetlen kérdésekkel bombáztak, aztán elemeztük a válaszaimat és a reakcióimat. Úgyhogy élesben már tudtam kezelni ezeket a helyzetet.

Szabad kezet kapott a szereposztás összeállításában?

– Teljes mértékben. Schwajda nem szólt bele művészeti kérdésekbe. Ő abban látta a feladatát, hogy biztosítsa a kereteket, és hogy időre elkészüljön az épület.

Sokáig nem is lehetett tudni, kik játszanak majd.

– Titokban tartottuk a szereposztást, ami egyfajta marketingfogás is volt, hogy fokozzuk a várakozást. Azt akartam, hogy Ádám és Éva olyanok legyenek, mint bármelyikünk, akikkel könnyen azonosulhatunk, hiszen az első emberpár mi vagyunk. Szarvas József a maga naivitásával az igazi kisember történetét hitelesíti, Pap Vera az esendő nő, de erős erotikus kisugárzással. Csináltunk egy próbajátékot, és meggyőződtem

róla, hogy ez működni fog. Nem sokkal korábban rendeztem a Vígyszínházban a *Karamazov testvéreket*, és Ivánt, a legcinikusabb, de művelt figurát Alföldi alakította. Emlékeztem arra a merő gúnyra, éles cinizmusra, amit ott hozott. Ez kellett nekem Luciferhez. A szereposztás további részével – számos szimbolikus gesztus révén – demonstrálni akartam a magyar színházi élet sokszínűségét. Nem vertük nagydobra, de voltak az előadásban kárpátaljai, felvidéki, erdélyi, vajdasági és vidéki színészek is. A három arkangyal közül Raksányi Gellért régi nemzetis volt, Bitskey Tibor egykor Ádámot játszott a Nemzetiben. Bodrogi azért érdekes, mert ő akkor tulajdonképpen jópofa és könnyed szerepek alakítójaként élt a köztudatban, de ahogy elkezdett próbálni, mindenki felfigyelt rá: Hú, a Gyula ezt is tudja! Még Schwajda – vagy már Jordán? – le is szerződte gyorsan a Nemzetibe, és ezzel kezdődött számára egy új és jelentős színészi korszak. Kényszer is volt ebben a sokféleségben, hiszen a Nemzetinek akkor még csak formálódott a társulata. Tisztában voltam ennek a buktatóival, de élveztem, és meg voltam győződve, hogy hasznunkra tudjuk fordítani. És bejött. Ma sem csinálnám másként. Nagy élmény volt, amikor mindannyian először összejöttünk az olvasópróbán: az egész társaság elutazott Sztregovára, és a Madách-kastélyban nagy sajgóérdeklődés mellett vágtunk bele.

Mi volt az elgondolása, hogyan szól majd ez az előadás a mának – azon túl, hogy Ádám és Éva mi vagyunk? Mitől lett ez a *Tragédia* aktuális?

– Remélem, nem lett az. Elmondom, miért. Madách odaállt a szabadságharc ügye mellé, és ez a harc elbukott, jött a megtorlás, őt is bebörtönözték, látott maga körül tragikus sorsokat az elnyomás sötét éveiben. Felesége hűtlen lett hozzá, házassága

tönkrement, húgának családját útonállóak agyonverték... szóval volt aktuális drámai anyaga bőven. És ez az ember a sztregovai oroszlanbarlangban, ahogy a dolgozószobáját nevezte, nekiült olyan drámát írni, amibe semmi „aktualitás” nem szüremlett bele. Műve tiszta elmélkedés a történelem menetén, a létezés értelmén és célján. Ez a felülemelkedettség irigylésre méltó. Egész életemben irritált, ha elvárták tőlem, hogy a rendezéseimben politikai aktualításokra reflektáljak. Mindig az érdekelt, hogy mi van ezek mögött, milyen nagy társadalmi és szellemi mozgások tapinthatók. Azt gondoltam, hogy ezt az előadást a sokféleség egységbe foglalásával képes vagyok a napi és politikai aktualítások fölé emelni. Nem akartam kiszólásokkal-utalásokkal a mához kötni. A nagy kérdések vizsgálata pedig, ahogyan Madách is tette, mindig aktuális. Ezért remekmű a *Tragédia*. Ezért játszható máig.

Nemcsak az előadás volt készülőben, de a próbák idején maga színház is még javában épült.

– Az épület kívülről már majdnem elkészült, amikor próbálni kezdtünk, de bent még lázasan folytak a munkálatok, mindenütt fúrtak-faragtak, védősisakos dolgozók jártak-keltek az épületben. A környéken se volt még semmi, se a Müpa,

SZIKORA JÁNOS

Jászai Mari-díjas,
Érdemes Művész

1950-ben született
Budapesten. Színház- és
filmrendező. 1975-ben vég-
zett az ELTE jogi karán, ahol
a BROBO néven avantgárd

színházi alkotócsoportot szervezett. 1979-ban szerzett színházrendezői diplomát a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. Dolgozott Pécsen, Győrött, Miskolcon és Egerben. 1986 és 1993 között a Vígszínház rendezője és a szolnoki Szigligeti Színház vendégrendezője volt. 1996 és 1999 között a Szegedi Nemzeti Színház művészeti vezetőjeként dolgozott. 2002. március 15-én az általa rendezett Az ember tragédiájával nyitotta meg kapuit az új Nemzeti Színház. 2003–2007 között a szolnoki Szigligeti Színházat igazgatta, majd 2009 és 2012 között az Új Színház művészeti vezetője volt. 2012 óta a székesfehérvári Vörösmarty Színház igazgatója.

se a Soroksári út óriási irodaépületei. Hatalmas sártengerré vált a vidék, ha esett, csak pallókon lehetett közlekedni. A színpadi próbák elején a nézőtérnek még csak a beton váza volt meg. A semmi közepén már ott állt az épület, és mindenki érezte, hogy nekünk kell belé életet lehelnünk, a szó szoros értelmében színházat teremtenünk. Lehet, hogy ma ez nagyon költői-en hangzik, de akkor mindenkit ez a lelkesültség hatott át, és ez meg is védett bennünket a külvilág zűrzavarától. Tudtuk, hogy nagy dologra szövetkeztünk, és tisztában voltunk vele, hogy ilyen csak egyszer adatik meg az életben.

Rendes körülmények között egy előadás létrehozatala hat hét. A Tragédiára mennyi idő állt rendelkezésre?

– Egy évem volt rá. A gázsím ezt lehetővé tette, de a szerződésem sem engedte, hogy máshol rendezést vállaljak. Kiválságos helyzet. Nagyon felkészültem, pontos forgatókönyvem volt arról, hogy mit, hogyan és mikor akarok. Az épületről tudtam, hogy technikai tudását tekintve Európában a legjobbnak készül. Ez is magával ragadott, de így mindaz, amit kitaláltam, tele volt technikai buktatókkal, hiszen még bejáratós volt minden. Kellott, hogy mindenre legyen B-tervem is, hátha valamit tényleg el kell engedni. Tudtam, hogy amit előkészítettem,

ezerszer átgondoltam, munkatársaimmal átbeszéltem, azt tűzön-vízen keresztül meg kell valósítanom, mert ha hagyom magam eltéríteni, könnyen kicsúszhat a kezemből az irányítás. Katonás rendben éltem – hajnali kelés, precíz napirend késő éjjelig. A kifogyhatatlanul érkező gondok, az állandó piszkálódások a sajtóban hisztérikussá tették a környezetemet. A többiek ezt megengedhették maguknak, én nem. Nekem kellett a vitákat elrendeznem, a panaszokat orvosolnom, a problémákra megoldásokat javasolnom. Olyan voltam, mint egy várandós anya – egyre nőtt a nyomás, egyre élesedett a helyzet, de boldogan cipeltem a terhet.

Mit szólt, amikor megtudta, hogy a premiért március 15-én a tévé élő egyenes adásban fogja közvetíteni?

– Nem örültem – hogy finoman fogalmazzak. Két héttel a bemutató előtt derült ki. Tudtam, hogy Schwajda nem értett egyet ezzel, mert azt akarta, hogy az emberek jöjjenek és nézzék meg élőben a *Tragédiát* és persze a Nemzetit. Végsőig ellenállt, de végül beadta a derekát. A premieren nem is volt ott. A társulatot is megosztotta a kérdés. Én tényként kezeltem, nem volt mit tenni. Számomra az volt a probléma, hogy más műfaj a tévé, és más a színház. A tévézők nem kapták meg azt a totális élményt, amit megrendeztem, hiszen az én víziómban a színpadon nagy formátumú volt minden és sok

SCHWAJDA GYÖRGY A NEMZETIRŐL

Egy biztos: 1837-től nagyon sokan megpróbálták a Nemzetit létrehozni, nagyon sok mindenkinek nem sikerült, és akinek nem sikerült, beleértve Széchenyit is, nagyon sok ellenséget szerzett. Ha én akkor nem vagyok következetes, ha az alatt a négy év alatt érzelmős vagyok, vagy mérlegelem, hogy mi éri meg inkább, hogy rámegy az idegrendszerem, vagy hogy álljon ott az épület, ha ezen én egyáltalán nekiállok morfondírozni, akkor abból sincs semmi. Hogy miért nem voltam benn az épületben (a 2002. március 15-i megnyitón, Az ember tragédiája első előadásán – a szerk.), az külön történet. Volt egy vita. Én azt mondtam, hogy legyen közvetítés a Nemzetiből, akár egész napos, interjúkkal, akármivel, de magát az előadást ne közvetítsék. Amire bizonyos helyen azt mondták, hogy de igen. Jó, akkor tiétek a színház, és én addig hazamegyek szabadságra. Hajszálpontosan tudtam, hogy én ebből csak vesztesként kerülhetek ki. De hogy az épület állni fog, és százhetven év után lesz egy Nemzeti Színház, azért megéri.

esemény zajlott egyszerre, amit csak a nézőtérén ülők képesek egyszerre befogadni. A teljesség élményét a kamerák nem tudták közvetíteni, de sok részletet meg igen. Visszanézve azonban vállalhatónak gondolom a felvételt, és hálás vagyok, hogy megőrződött az utókornak ez a fontos előadás.

Elégedett volt? Érezte, hogy sikert arattak?

– Nem voltam abban az idegállapotban, hogy tudjam, mi is történik. Hol a színpalak mögött voltam, hol felszaladtam a díszpáholyba, ahol a felségem ült az édesanyámmal. Azt tudtam csak, hogy az előadás és az élő adás rendben megtörtént, mindenki nagy szakmai odaadással tette a dolgát, és az égiek is velünk voltak. Én úgy éltem meg, hogy mindazt, amit elképzeltem, amit elgondoltam, meg tudtam valósítani, a vízióm életre kelt. A munkánk megítélése már rajtunk kívül áll. Az biztos, hogy megosztotta a közönséget, de ez várható volt abban a fel-fokozott légkörben. Egészen szélsőséges reakciók jöttek, nézői

levelek sokaságát kaptam. Volt, aki azt javasolta, hogy zárjanak elmeegógyintézetbe, mások rajongtak. Egészen részletes leírásokat kaptam, hogyan is kellett volna *tisztessegesen* megrendeznem Madách művét. De még az ócsárló, élesen kritizáló levelekből is kitűnt, hogy sokaknak mennyire fontos a Nemzeti Színház, a *Tragédia*.

A közéleti viharak is lehet jó oldala: ritkán fordul elő, hogy egy rendező munkája ilyen indulatokat és érdeklődést vált ki.

– Azért ez az „érdeklődés” már túlzás volt! Aki kicsit ismeri a magyar színháztörténetet, kivált a Nemzeti történetét, tudja, hogy a politikai hajcihőt nem lehet megúszni. Bizonyos szempontból ez érthető is, és el kell fogadni, hogy a mi közéleti hagyományaink ilyenek. Aki ebbe a játszmába belép, jó, ha ezzel tisztában van. De voltak meglepő, váratlan reakciók is. Májusban a jobboldal elveszítette a választásokat, és Dávid Ibolya, az MDF akkori elnöke utána egy gyűlésen azt mondta, hogy a Nemzeti Színház nyitóelőadásán is mennyire vártuk azt a mondatot, ami hitet és reményt sugárzott volna az embereknek, de ettől az üzenettől is megfosztottak bennünket. Nem értettem. A sártengerből feltörő vízszugárban, a tiszta forrásban megtisztuló emberpár képe nem elég felemelő? Én ennél őszintébb hittel nem tudtam az emberi létezésbe vetett bizalmamat és reményemet kifejezni. Az emblematis mondat, „Ember küzdj, és bízva bízzál!” valóban kimaradt. Az Úr hangját feliratokkal oldottuk meg, de úgy éreztem, hogy itt ugyanez a megoldás végtelenül snassz lenne. Ezt a mondatot úgyis mindenki tudja, ki is mondja magában, és a hiánya erősebb hatást vált ki a nézőből. Elkésérített, hogy valaki így félreérti ezt a rendezői gesztust.

A viták nem szűntek ezután sem. Nemsokára arról szóltak a cikkek és a tudósítások, hogy műsoron maradhat-e az előadás vagy sem.

– A választások után Schwajdát elküldték, és Jordán Tamás, az új igazgató bejelentette, hogy leveszi műsorról a *Tragédiát*. Arra hivatkozott, hogy nincs rá néző, drága az előadás, rendkívül bonyolult a sok vendégművész egyeztetése, ami valóban nem volt egyszerű mutatóvány. De sejteni lehetett, hogy az indok inkább politikai: az előző kormányhoz köthető teljesítményre már nincs szükség. Még interpelláció is volt ez ügyben a Parlamentben. Én is tarottam egy sajtótájékoztatót, aztán volt egy éles és heves televíziós vitám Jordánnal, amit – ezt még ő is elismerte – én nyertem meg. Ahogy mondani szokás: veszett fejsze nyele. Úgy éreztem, nem volt még itt az ideje, hogy eltemessék az előadást, és nem is futotta ki magát, jó, ha húszszor lement, pedig a színészi teljesítményeket tekintve is egyre jobb, érettebb lett. Sértett voltam és elkéseredett.

Olvasott mértéktartó és mérvadó elemzést is az előadásról?

– Nem, ilyenre nem emlékszem. Azt érzem, hogy még ma sem tudunk kellő higgadsággal visszatekinteni sem a Nemzeti felépítésére, sem a nyitóelőadásra.

Én akkoriban Miskolcon voltam újságíró. Az ünnepi ügyletből siettem haza, hogy elcsípjem a közvetítést, de előtte még beugrottam a sarki kocsmámba cigiért. A pult fölött örökké ment a tévé, amit kizárólag az időjárás-jelentések és DVTK-meccsek alkalmával hangosítottak fel. De akkor este kivételt tettek – így a törzsivókkal együtt hallhattam a *Tragédia* első szavait.

– Örülök, hogy ezt elmesélte, mert ez is egy példa arra, hogy nem is gondoljuk, milyen sok embernek fontos a Nemzeti. A 80-as években százazrek vettek téglajegyet, és ez a közadakozás is mutatta, hogy mennyien akarták, hogy a hazájuknak egyszer majd végre felépüljön a Nemzeti Színháza. A Blaha Lujza téri épület 1965-ös felrobbantása óta méltatlan vita folyt arról, hogy hol épüljön meg, hogy kell-e nekünk Nemzeti. Az egész arról szólt, hogy úgy teszünk *mintha*, de Isten őrizze, hogy végül legyen. Én pesti vagyok, de életem jelentős részét vidéki színházakban töltöttem, hajnali és éjszakai utazásaim során alvó kisvárosokon és falvakon átutazva sokszor gondoltam arra, hogy az itt élők adják a vidéki színházak bérletescinek jó részét. Akik veszik a fáradságot, hogy beutazzanak a közeli nagyvárosba vagy *feljönnek* Budapestre, hogy előadásokat nézzenek – és ők vannak többségben. A *Tragédia* nézői között is sok olyan emberrel találkoztam, akiknek fontos volt, hogy – ezt a szót kell használnom – elzarándokoljanak az új Nemzetibe. A magyar színház több, mint a pesti értelmiség és a politikai elit belügye, ideológiai csatateret. A Nemzeti megnyitása és a *Tragédia* rendezése ebben egy életre megerősített. Ezért is megérte.

KORNYA ISTVÁN

| előadásfotók: Katkó Tamás, portré: Eöri Szabó Zsolt

20 ÉVES A NEMZETI - NYÍLT NAP

VÁLTOZATOS PROGRAMOKKAL » kiállításmegnyitóval, épületbejárással, látványos színpadtechnikai bemutatóval, nézők és színészek közös játékával várja az érdeklődőket a Nemzeti Színház.

mikor? hol?

március 15. – 15 órától • Nemzeti Színház

további részletek: www.nemzetiszinhas.hu

RÉSZLETEK NÉZŐI LEVELEKBŐL

(SZIKORA JÁNOS POSTALÁDJÁBÓL)

» Az Ön által rendezett Ember tragédiája kultúrszemét. Amolyan egzisztencialista, istentelen, abszurd szemét. (...) Micsoda kultúrszemét, hogy a XV. színbén a meztelen emberpár a sárban fetreng. Éva akkor mondja el, hogy „Anyának érzem magam”, amikor Ádám éppen eldobja magától. Hogy lehet ilyen körülmények mellett az emberiség életét elindítani?

» A darab végén a kiábrándultság, a minden hiába végtelen fáradtsága, a lesújtottság – s a beszenyezett, mocskos test. S vártuk a zárómondatot, a megszokottat – s nem jött. Szerencsére! Mert jött helyette más. A végtelen magasból a kék, az azúrkék fény. De nem áradt, hanem – nem is tudom meghatározni – erő volt benne (hatalom?). A lezúduló víz (inkább: zuhatag) alatt ott áll az előbb még földre roskadt emberpár magasra emelt karral, fölfelé fordított sugárzó arccal, s a víz a testüket, a fény – isteni üzenetként – a lelküket mosta tisztára.

» Ez az Ember tragédiája szörnyű rossz rendezés volt. Mintha a Broadway-re készült volna egy Madách-show, ahol csak a látványosság volt megengedve, s amely agyonütötte a darab igazi mondanivalóját. Eszmei tartalmától Ön megfosztotta. Egy modern darabot, egy gagyi témát lehet – sőt kell is a rendezőnek modernül megrendeznie. De egy Ember tragédiája nekünk szent darab még ma is. Ez nem bírja el a hatásvadászatot. Mintha a Himnuszt részeg fajankók énekelnék cigányzenére. (*Másolatban kapja Jordán Tamás igazgató is!*)

» Mi, akik téglajegyet vásároltunk annak idején, nagyon vártuk már, hogy felépüljön végre az új Nemzeti Színház. (...) Reménykedtem és bíztam az Ön bölcsességében, hogy a ragyogó modern technika mellett is Ön a bevált hagyományos rendezési megoldásokat is alkalmazza majd. Sajnos az elején már csalódnom kellett (...) a világhírű darab vége is lehangolóan befejezetlen volt az Úr zárómondata nélkül. Talán a következő előadásokban lehetne korrigálni, hogy megszólalhasson a néma Isten.

» Halivúd és a kísérleti színház van itt összeházasítva. Mindezt nem volt nehéz észrevennem már a tévé előtt sem, amikor a 11 éves lányom éppúgy lenyűgözve ült, mint magam, ötvenéves, kedvetlen, hitehagyott, kissé még dacoló magyartanárra, könnyebben lelkesíthető fiamról és feleségemről nem is beszélve. Aztán elmentünk a színházba. (...) és tátott szájú, az előadást ovációval fogadó fiatalok közt fedeztem fel, mennyire az, ami, mennyire az ember tragédiája.

Újra műsoron: Forró mezők

Móricz Zsigmond detektívtörténetének bemutatóját 2020 márciusában és októberében is meghíúsította a koronavírus-járvány. Most kerül újra műsorra a színpadi adaptáció – nagyszerű szereposztással. Felfedezőút a 20. századi elejének magyar világában – szerelem, féltékenység, pénz, gyilkosság ízig-végig móríczosan.

Móricz Zsigmond

Forró mezők

Főkapitány – SCHNELL ÁDÁM
| Bátky, Ábris, Karanka – VARGA
JÓZSEF | Bátkyné, Pincér, Zizy
– SÖPTEI ANDREA | Vilma –
KATONA KINGA | Véték Pali, Fábján
– MÉSZÁROS MARTIN | Makkos,
Imre, Baltazár – BORDÁS ROLAND
| Jegyző, Lekszi – BERETTYÁN
SÁNDOR | Avary, Bíró, Damján,
Fetter, Kocsis – SORBÁN CSABA m. v.
| Vadász, Sofőr, Rokkant, Pap – SZÉP
DOMÁN | Karankáné, Jegyzőné,
Falábúné – ÁCS ESZTER | Böske,
Mariska, Lenke, Maris – SZÁSZ JÚLIA

Díszlet, jelmez – Ondraschek Péter //
Ügyelő: Kabai Márta // Súcó: Gróf Kati
// Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Színpadra alkalmazta és rendezte:
BERETTYÁN NÁNDOR

mikor? hol?

március 16. – 19 óra
Gobbi Hilda Színpad

Forró mezők

Móricz Zsigmond krimije – mindenki nyomoz, mindenki gyanús

„Mostanában jártomban, keltemben, találkoztam közvetlen közletről a szenzációval – egy puskalövessel, amely egy igen nagy vidéknek jóformán minden társadalmi rétegét felkavarta. Itt egészen furcsának éreztem azt, hogy valahogy mindenki detektívvé lett...” – nyilatkozta a Forrók mezőkről 1929-ben a szerző, Móricz Zsigmond, aki deketívregény, vagyis krimi írására adta a fejét, mert mint mondta: „Legalább még sosem láttam, hogy az irodába menő lányok a villanyoson Homéroszt olvastak volna. Nem, ők detektívregényt olvasnak.”

– A *Forró mezők* egyik főszereplője rendőr, a Főkapitány, és a történet egy bűntény körül bonyolódik, sőt a „ki követte el a gyilkosságot” a különös nyomozás kulcskérdése, Móricz mégsem klasszikus detektívregényt írt – magyarázza Berettyán Nándor, az előadás rendezője. – A krimi általában attól izgalmas, hogy a nyomozó észjárását, a bizonyítékok feltárását érdekesen adagolja. A Nyírségben járunk, valamikor az 1920-as években, és a környék egyik birtokosa meghal. Gyilkosság, öngyilkosság történt? Mi van a háttérben: féltékenységek, bosszú, anyagi érdek? Ez a regény – s remélhetően a mi

előadásunk is –, nemcsak a nyomolvasás szellemi izgalmáról szól... Fordulatos történet, és a belevaló krimihez illő módon feltűnik benne egy szőke „végzet asszonya” is, mégis túlmutat a *Forró mezők* egyszerű bűnügyi histórián.

Móricz ezt így fogalmazta meg: „Én egy igen nagy és emberi lelki dolgot akarok itt közölni: azt, hogy senki a világon egy percig sem bírja elviselni, hogy valamit tud a bűnről. Az egész emberiség felzúdul, mint egy megbolygatott méhraj, ha bűn történik s azonnal szabadulni akar a rettenetes és elviselhetetlen tebertől, attól, hogy bűnrészes legyen. Az én álmvilágomban nincs megtorlatlan bűn.”

– A *Forró mezők* különleges nyomozása során mindenki gyanúba keveredik – mondja a rendező, aki reméli, hogy érdekes lesz a néző számára, ahogyan magában mérlegelhet: ki állhat a cselekményt beindító gyilkosság háttérében? Mit jelent az, hogy senki sem áll gyanú felett? Én tudom, hogy ő tudja, hogy mi tudjuk... Móricz mesterien adagolja a bűnjeleket. Azonban a *Forró mezők* ennél is többet kínál: a bűn és a közösség viszonyában van egy titokzatos mozzanat. Ez sokszor lesújtó, de lehet akár felemelő is. Az előadás végére minden kiderül...

A sűgő

Hiábavaló várakozás mint az élet metaforája,
amin nevetni kell

– Van egy abszurd alaphelyzet: a színészek kilépnek a szűnpadra, mintha elkezddőne az aznap esti előadás, de nincs meg a sűgő, és őők nem tudják a szűveget. Mindezt egy absztrakt nyelvzettel – és bűzunk benne, humorral – jűtsszuk el. Ha a nűző az első percekben ráérez erre a stűlusra, ha rááll a fűle, akkor Shakespeare-rel szűlva rájűn: „őrűlt beszűd: de van benne rendszer” – mondja az írű-rendezű, Berettyán Nándor.

– A színűszek kilépnek a szűnpadra, és elfelejtik a szűveget. Hiába várják a sűgűt, hiába keresik, nem találják. Ez a helyzet persze túlmutat a színűszek rémálmán: ezért is hangzik el az előjűtűk végén, hogy „Mindenki itt van”. Hogy a nűzők is magukra ismerhessenek. Szűnen van a modoros, a tehetsűges, a tehetsűgtelen, a hadarűs, a szépen beszűlű, a technikűs, az őszűnűs – rűviden a legkűlűnbűzűbb emberek. Ez az előadás az élet metaforája. A sűgűtlan állapűt egy hiányérzettel szembesűt: egy támasz, egy hang, akinek a segűtsűgűben reműnykedhetűnk.

űs hogy mit jelent a rendezű szerűnt „sűgűtlannek” lenni az életben? – Szűmomra nagyon fontos a várakozás motűvuma. De túlzás nűlkű állűthatjuk, hogy ez a 20. századi művészetenek is alapvetű tűmája. Csehovtól Beckettig felvonulnak a nagy várakozűk. De ha már szűba kerültek ezek a nagy szerűzűk, a mi esetűnkben hangsűlyozni kell, hogy vígűjűtűkűt jűtsszuk, szűval reműnyeink szerűnt ezeket a nagy kortárs tűmákat – várakozás, űdű – űgy vetűk fel, hogy kűzben nevetni is tudunk. Egy kicsűt talán zavarűnkban is...

Berettyán Nándor

A sűgű

absztrakt vígűjűtűk – Valère
Novarina nyomában

Bizonytalan – ÁCS ESZTER |
Rendezgetű – BARTA ÁGNES |
Magyarázű – KATONA KINGA |
Mesűlű – BERETTYÁN SÁNDOR
| Kérűzű – BORDÁS ROLAND I
Rűhűgű – MűSZÁROS MARTIN |
Elűgedetlen –SZABű SEBESTYÉN
LÁSZLű

Zene: Szabű Sebestyén Lászlű //
Koreogrűfűs: Vida Gábűr

Rendezű: BERETTYÁN NÁNDOR

mikűr? hol?

műrcius 6. – 19 űra 30
Kaszűs Attila Terem

A Mester és Margarita

Bulgakov mágikus regényének színpadi varázslata

– A regényben – és az előadásban is – Moszkva 30-as évekbeli mindennapjaiba csöppenünk, de hamarosan megjelenik a mágia, aztán egy elmeegógyintézetben találjuk magunkat, és a „valóság” Jézus Krisztus és Poncius Pilátus történetével keveredik. A moszkvai-bulgakovi világból a rendszer nyomasztó voltának a megmutatása a fontos – mondja Alekszandar Popovszki, *A Mester és Margarita* rendezője. – Az előadást megszabadítottuk a „kommunista” vonaltól. Ma a liberális kapitalizmus rendszerében olyan világban élünk, amelyben sok a félelem, a frusztráció. A nézők fel fogják ismerni a rendszert, és benne önmagukat.

– A regénynek, amelynek a címében a Mester és Margarita szerepel, a főszereplője leginkább Woland. Számomra azért érdekes figura, mert nem maradéktalanul sötét jellemként gondolok rá – magyarázza a rendező. – Igaz, hogy fekete mágiát űz, és egy sor rettenetes dolgot művel Moszkvában, de Bulgakov történetében az a fontos számára, hogy a Mester végül befe-

jezze a regényét, és újra egymásra találjanak Margaritával. Az ördög végül persze újra összekuszálja a szálakat, de az már egy másik történet...

– A Mester a bolondok házában van, ahová önként vonult be, hogy ezzel megóvja szerelmét és a készülő regényét a rendszer rájuk leselkedő veszélyeitől. A férfi itt kezd el mesélni egy nőről, akivel véletlenül ismerkedett meg, akivel egyetlen pillanat alatt egymásba szerettek. Amíg a férfi mesél, megtudjuk, hogy Margarita reményét veszítve égen-földön keresi. Amikor megjelenik Woland, a nő számára világossá válik, csak ez az ördögi alak fogja neki visszaadni a férfit, csak így mentheti meg a Mestert és a zseniális regényt.

A regényt olvasva könnyedén váltunk idősíkot, helyszínt, gond nélkül repülünk képzeletünkben Margaritával Moszkva felett Woland kísérteties báljára. Ez a szabad átjárás időn és téren, a váltások a valóság és az irreális között a színpadon is megvalósulnak. Hogy miként? Azt látni kell!

Trill Zsolt, Szász Júlia

Mihail Bulgakov

A Mester és Margarita

Fordította: Szöllősy Klára

A Mester – TRILL ZSOLT | Margarita – KATONA KINGA / SZÁSZ JÚLIA | Woland – BORDÁS ROLAND | Korovjov – KOVÁCS S. JÓZSEF | Azazello – RÁCZ JÓZSEF | Behemót – SZÉP DOMÁN | Hella – BARTA ÁGNES | Berlioz, Rimszkij – KRISTÁN ATTILA | Ivan – MÉSZÁROS MARTIN | Stravinskij, Kajafás – SCHNELL ÁDÁM | Jesua – BERETTYÁN SÁNDOR | Pilátus – RÁTÓTI ZOLTÁN | Sztjopa – SZARVAS JÓZSEF | Varenuha, Rjuhnin – TÓTH LÁSZLÓ | továbbá: Badics Luca, Barna Lili, Jambrovics Viktória, Virga Tímea, Marcell Márton, Székelyi Dániel, Szigeti Bálint, Tóth Nikolett, Vrabecz Botond

Díszlet: Numen for Use // Díszlettervező-asszisztens: Riederauer Dóra // Jelmez: Jelena Prokovic // Színpadi adaptáció: Nejc Gazvoda // Zeneszerző, dramaturg: Verebes Ernő // Színpadi mozgás: Hoffmann Luca

Rendező: ALEKSZANDAR POPOVSKIJ

mikor? hol?

március 12. – 19 óra | március 19. – 15 óra
Nagyszínpad

Euripidész

Médeia

Fordította: Rakovszky Zsuzsa

Médeia – SZÜCS NELLI | Iaszón – TRILL ZSOLT | Kreon, Korinthusz királya – RÁTÓTI ZOLTÁN | Aigeusz, Athén királya – SZARVAS JÓZSEF | Médeia dajkája – NAGY MARI | Médeia gyermekeinek nevelője – RUBOLD ÖDÖN | Hírnök – KOVÁCS ISTVÁN m. v. | A korintoshi nők kórusa – SÖPTEI ANDREA, ÁCS ESZTER, LIGETI-KOVÁCS JUDIT m. v. | Médeia két gyermeke: Buzádi Buda, Sille Tomi

Díszlet: Ondraschek Péter // Jelmez: Mészáros Zsófia //

Dramaturg: Ölveczky Cecília

Rendező: Eirik Stubø

mikor? hol?

december 3. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

KÉT STUBØ

A skandináv színházi világ egyik legeredetibb rendezője Eirik Stubø (1965). Volt az oslói Nemzeti Színház igazgató-főrendezője, 2019-ig a Stockholmi Királyi Drámai Színház, a DRAMATEN igazgatója. Több előadásával szerepelt a MITEM-en is. A Nemzetiben két izgalmas rendezése is látható márciusban: a Médeia és az Üvegfigurák.

Médeia

Egy összeomlás végjátéka a férfivilágnak alávetett női sorsról

– Médeia megöli hűtlen férje, Iaszón új feleségét, annak apját és két gyereküket is, hogy így álljon bosszút. Itt egy összeomlás végjátékát látjuk. Médeia minden áldozatot meghozott a szerelméért: elhagyta a hazáját, apjával szemben a szerelmét, Iaszónt segítette, megölte saját öccsét, és menekülniük kellett. Végre befogadták őket, gyermeik születtek, Iaszón mégis el akarja taszítani magától Médeiát, akiben féktelen indulatok támadnak. Büchner azt mondja az ő megnyomorított és kétségbeesésében gyilkossá váló Woyzeckjéről, hogy „mélységes szakadék az ember, és én szédülök, ha belepillantok”. Médeia is ilyen „szakadék”, és elborzadunk, miközben végigéljük a történetét. Médeia annak a példája, hogy mi minden rejtőzik egy emberben – mondja a rendező, a svéd színház egyik meghatározó alkotója, Eirik Stubø.

Vannak olyan egyetemes témák, alakok, amelyek új kontextusban, többször is visszatérnek, de valójában keveset tudunk róluk, alakjukat titok fedi, viszont rajtuk keresztül magunkról, korunkról vallhatunk. Ilyen Médeia is, Euripidész – Babits szá-

vaival – „mindig modern” szerencsétlen, elárult, szerelmes aszszonya, aki féltékenységből embertelen tettet hajt végre: kioltja gyermekei életét. Mindennek ellenére Euripidész megkísérli a lehetetlent, és részvétet próbál kelteni nézőiben kétségbeesett, saját démonjaival küzdő hősnője iránt. A férfivilágnak alávetett női sorsot láttatja benne.

A darab végén Médeia sértetlenül távozhat. Vajon az istenek jóváhagyták borzalmas tettetét? „Megússza” ugyan a gyilkosságokat, de egy életre tönkretette magát. Vannak más történetek, amelyekben egy nő megöli a gyermekét, de azokban a következő lépés az öngyilkosság. Médeia ennél nagyobb formátumú személyiség, nála az öngyilkosság gyávaság volna, ő súlyos vezeklésre ítéli magát azzal, hogy tovább él. De van valami, ami végig ott sejlik a háttérben: érezzük, hogy az istenek mozgatják a szálakat. Rejtély, hogy mit is akarnak. A dráma utolsó mondatai ezek: „Az istenek sokszor mást tartogatnak számunkra, mint reméltük. Sosem jön el, amire várunk. Amit nem vártunk, bekövetkezik. Ahogyan itt is történt.”

Üvegfigurák

Az éber álom színházi varázsa

Tom Wingfield a harmincas évek gazdasági válságába sodródó Amerikában apa nélkül nehezen boldoguló családjá történetét idézi fel. Az anya, Amanda, ifjúságának emlékeivel próbálja szépíteni kilátástalan helyzetüket, és igyekszik a biztonság révébe kalauzolni gyermekeit. Tom költői babérokról álmodik, a húga, Laura lelki és testi betegsége miatt képtelen a való világban boldogulni. Reménybeli vőlegénye, a realisan tervező Joe megjelenése minden ábrándot szembesít a kegyetlen valósággal... – erről szól röviden az *Üvegfigurák* című dráma, amely máig népszerű, sokat játszott alkotás.

– A négy szereplő történetét olyan légkörben meséli el az író, mintha egy Csehov-drámában lennénk – mondja Eirik Stubø rendező. – A hiábavaló vágyak, az idegen érkezése a mozdulatlan, zárt világba, az atmoszférateremtés ezt a párhuzamot erősítik. Olyan ez a darab, mintha a szereplők éberen álmodnának. Azt hiszem, éppen emiatt érzem ugyanolyan időtlen klasszikusnak, mint Csehov drámáit. Ahogyan Amanda a régmúlt pompáját emlegeti, Laura csodálja a szép, de törékeny üvegfigurákat, olyan, mintha elmerülnének egy sosem volt valóságban. Csehov *Ványa bácsija* juthat az eszünkbe. Vagy a *Cseresznyés kert* különös édene, ami talán nem is létezik. Vagy ha mégis, csak a szereplők gondolataiban.

– Az *Üvegfigurák* időtlen mű – fogalmaz a rendező. – Ha elmerülünk egy képzelte vagy virtuális valóságban, annak megvan a maga kockázata. Ugyanakkor természetes emberi érzés, hogy valahová máshová is tartozunk, mint ahol éppen

vagyunk. A színház arra ad esélyt, hogy elmerüljünk ennek a varázsában. Különböző pedig akárhogyan nyúlunk is hozzá egy klasszikushoz, mindenképpen a máról szólunk minden színházi előadásban.

Tennessee Williams

Üvegfigurák

Amanda Wingfield, az anya – SÖPTEI ANDREA | Laura Wingfield, a lánya – ÁCS ESZTER | Tom Wingfield, a fia – BERETTYÁN SÁNDOR | Jim O'Connor, a látogató – HERCZEGH PÉTER

Díszlet: Ondraschek Péter // Jelmez: Mészáros Zsófia // Dramaturg: Ölveczky Cecília

Rendező: EIRIK STUBØ

mikor? hol?

március 13. és 14. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

1500 kérdés a történelem, az irodalom és a művészet témaköréből, külön feladatok, különleges küldetések, két darab játéktábla és megannyi izgalom egy kis dobozban.

Társasjátékok az egész családnak!
Kedvezményes megrendelés: mult-kor.hu/tarsasjatek

**ÚJ
JÁTÉK!**

Indulj el egy föld körüli utazásra, alapíts saját misszióközpontokat a dél-amerikai dzsungel közepén, Afrika sivatagjaiban vagy az ázsiai sztyeppéken! Bújj különböző karakterek bőrébe! Küzdj a kalózok és a kísértések ellen!

Hippia szerepében Az ember tragédiájában. Nemzeti Színház, 1910
| ismeretlen fényképész felvétele, OSZMI

FEHÉR BÉLA

Pedig van egy mellékfoglalkozásom...

Vizvári Mariska és szakácskönyve

Az a szomorú valóság, hogy Vizvári Mariska (1879–1954) színpadi munkásságát betemette a múltó idő. De nem csak az övét, így járt az édesapja, Vizvári (Viszkidenszky) Gyula (1841–1908), és édesanyja, Szigeti Jolán (1855–1907) is. A Nemzeti Színház meghatározó művészei, örökös tagjai voltak.

EGY SZÍNHÁZI DINASZTIA

Vizvári Mariska nagyapja, Szigeti (Tripammer) József (1822–1902) is fél évszázadot töltött a Nemzetiben, a legnagyobb magyar színjátszók egyike volt, de mint drámaíró is maradandót alkotott, tizenkét darabja került színpadra. Főleg népszínműveket írt (*Vén bakancsos és fia a buszár; Rang és mód; Csizmadia mint kísértet...*). Vizvári Mariska második férje, Kürthy György (1882–1972; Szemere Bertalan unokája) szintén játszott a Nemzetiben, dolgozott rendezőként, két vidéki színházat is igazgatott. Mariska tehát egy színészdinasztia tagjaként olyan közegben nevelkedett, ahonnan minden út egyfelé vezetett. Már gyermekként kapott szerepeket, és a Színművészeti Akadémia elvégzése után, 1896-ban a Nemzetihez szerződött és haláláig a társulat tagja maradt, 1953-ban lépett fel utoljára. A legtöbben ma mégsem ezért emlékeznek rá. A szakácskönyve révén ismerős a neve. Találkoztam olyannal, aki egyenesen szakácsnőnek gondolta, és meglepődött, hogy a szerző fél évszázadot töltött a Nemzeti színpadán.

A KONYHA MŰVÉSE

Szokatlan, hogy egy színművésznő szakácskönyvet írjon, de Vizvári Mariska esetében valahogy ez is természetes. Szerette a jó magyar konyhát, és szeretett főzni, nem véletlen, hogy a Színházi Élet című hetilap felkérte, vezessen háztartási rovatot a lapban: 1930–34 között recepteket közölt, levelekre válaszolt. Részben ennek az anyagát felhasználva jelent meg 1931 pünkösdjén – saját kiadásában – *A konyha művészete* című szakácskönyve, benne 365 étel-

GASZTRO-SZÍNHÁZ

recepttel, háztartási és gazdasági tanácsokkal, az év minden napjára szóló ebéd- és vacsoraétlappal, továbbá alkalmi ebédek, vacsorák, teadélutánok, villásreggelik, büfék, uzsonnák étlapjával, illendő terítési módjával. A könyvet a szerző lakásán (Rökk Szilárd – ma Somogyi Béla – utca 18. szám alatt) lehetett megrendelni. A receptgyűjtemény olyan sikert aratott, hogy hat hónap alatt elfogyott. Vizvári Mariska meghívást kapott a rádió igazgatóságától, hogy *Háztartási tanácsadó* címen előadásokat tartson. Aztán 1932-ben megjelent *A konyha művészete* második, 1937-ben a harmadik, majd 1944-ben – a Rozsnyai Kiadó gondozásában – a negyedik, bővített kiadása, ebben a receptek száma ezerre szaporodott. (Kis kitérő: Vizvári nevét gyakran írják le rosszul, legtöbbször hosszú „i”-vel és a végén ipszilonnal. Ez helytelen. Édesapja 1878 májusában a Viszkidenszky nevet Vizvárra magyarosította, így jegyezték be. Állítólag a „vad gróf”, a kalandos életű Teleki Sándor volt a „keresztapa”, aki az erdélyi Koltórtól – egykor itt töltötte nála mézesheiteit Szendrey Júlia és Petőfi – utazott Debrecenbe, hogy lássa Vizvári Gyulát a színpadon. Mariskát még Viszkidenszky Mária Jolán Lujza néven anyakönyvezték. Mellesleg Ujházi Ede nevét is csak elvéve írják helyesen, pedig étlapok százain szerepel mint leves.)

RECEPTEK ÉS HÁBORÚ

Vizvári Mariskát megkeresték az újságírók, hogy nyilatkozzon a könyvről, a főzés szeretetéről, ő azonban szívesebben beszélt a színházról, nem akarta, hogy beskatulyázzák. Egyszer meghallotta, hogy két férfi összeség a háta mögött: „Nézd, ott jön a nemzet szakácsnője.” – „Pedig van egy mellékfoglalkozásom” – kommentálta a jelenetet. De azért gasztronómiai munkásságáról is adott interjút, például a *Magyarország* című lapnak (1932. július 29.)

„A jó gazdasszonyág iránti hajlam nálunk családi örökség. Nagypám, Szigeti József kitűnő szakács volt, aki mindent meg tudott főzni, mégpedig pompásan. Híres volt arról, hogy soha kézzel nem nyúlt semmiféle ételhez a konyhában. Tőle örökölte ezt a művészi hajlamot anyám, és engem már gyermekkoromban olyan háztartás fogadott, amelyben lehetetlen volt aktíve részt nem venni. Olyan vendéglátások zajlottak le nálunk, amelyek mindig átnyúltak a másnapba. Az esti vacsora után hajnali háromkor már újra vacsoráztunk, öt órákor szintén terítették, akkor meg már megvárták a friss tejet és csak fényes nappal mentek el a vendégek. Persze, hogy meg kellett ismernem a konyha minden művészetét, úgyhogy szakértő lettem. Az első szakácskönyvem 1914-ben írtam. Mikor a könyv megjelent és el is fogyott, kitört a világháború. Mikor a másodikat adtam ki, a háború után, akkor kitört a gazdasági válság. Kijelentem – mondja tréfásan –, hogy most már nem merek több szakácskönyvet írni, sem kiadni, mert attól félek, hogy mihelyt megjelenik, azonnal kitör valamilyen nagy baj.”

Akkor még nem tudhatta, hogy a bővített 4. kiadás megjelenése után négy nappal megszállják Magyarországot a németek.

Az interjúban említett, 1914-ben megjelent szakácskönyvet, a *Száz specialitás* című hatvan oldalas füzetet megjelenésekor azzal harangozták be, hogy kevésbé ismert ételek, olcsón előállítható gurmandériák, polgári fogások száz receptjét adja. Sok kritika érte. Felrótták, hogy rövidre fogja az ételek leírását, az olasz fogásokat például nehéz elkészíteni, a receptek nem kellően részletesek. A kis receptgyűjtemény kétségtelenül eklektikus, de nagyon izgalmas. A szerző nyilván a háztartásában kedvelt fogásokat vette sorba, így fér meg egymás mellett a zabléves, a konzerv tengeri rák kirántva, a nápolyi makaróni, a szerb rizs (a lecsó előfutárának tekinthető) vagy a rakott pirított kenyér. Egy névtelenségben maradt kritikus a könyvecskéből a levesek királyát, a tárkonyos levest hiányolja, „amelyben egykor halhatatlan nevű nagyatyja, Szigeti József részesítette ama boldog fiatal írókat, kiket éveken át megtisztelt azzal, hogy asztalához invitálja. Ez irodalmi ebédeknek fénypontja a tárkonyos leves volt, mely levesben a vén kakas volt a fontos. Ezt a szárnyast az öreg művész személyesen szokta beszerezni...” (Az ember felkapja a fejét. Állítólag Ujházi is Debrecenbe utazott kakasért a leveséhez. Így képződnek a legendák?)

KOSZT A NEMZETIBŐL

A *konyha művészete* ma is jól használható szakácskönyv. A két világháború közötti polgári háztartás tükré, benne egy letűnt világ ételei (cakumpakk, bosporos, kenyérleves...), a múlt-félben lévő előételekből és disznótoros fogásokból hatvan oldalnyi. Azonban a tradicionális magyar konyhát tekintve ma is jól használható, semmit nem veszített az időszerűségéből. Sok háztartásban megtalálható, hiszen 1957-ben Vizvári Mariska hátrahagyott írásai felhasználásával tovább bővítve adta ki a Minerva (1997-ben ismét megjelent, létezik francia és angol kiadása is). A korabeli konyhaművészeti elit elismerte a munkásságát, ezt bizonyítja a szakácskönyv Magyar Eleknek dedikált példánya: „A kitűnő Ínyesmesternek collegialis szeretettel, Vizvári Mariska, 1931 június. (Tekintve másik foglalkozásomat, azt mégse írhatom, hogy »a konyhaművésznő«, mert még félreértenék)”. Magyar Elek első felesége Kürthy Berta – Kürthy György testvére – volt, 1915-ben bekövetkezett haláláig a *Háztartás* című lapot szerkesztette.

A Színház című lap munkatársa 1945 októberében felkereste a művésznőt.

„– Hogyan főz ma Vizvári Mariska?

– Hogyan főz, hogyan főz? – ismétli mérgesen a kérdést, majd királynői mozdulattal mutat az egyetlen szobácskára. – A többit elvitte a bomba. A lépcsőház leszakadt, a fürdőszoba bedűlt, az ablak kirepült, a spájz a múlté, a konyha – no, a konyha megmaradt. Csak éppen a Nemzeti Színházból hozatjuk a kosztot.”

HÁROM RÉGI FOGÁS

Kaszásleves

Fél kiló savanyú káposztát kis fej apróra vágott hagymával fél liter káposztalében megfőzünk. Lábasban kockára vágott füstölt szalonnát olvasztunk, három evőkanálnyi tarhonyát pirítunk benne, megszórjuk jó evőkanálnyi liszttel és amikor ez már sárgul, késhegynyi szegedi ró-zsapidrikát vetünk bele. Hozzáöntjük a káposztát levével és egy liter vízzel együtt, addig főzzük, míg a tarhonya megpuhul, azután vékony karikára vágott füstölt kolbászt teszünk bele és öt percre főzzük. A leveses tálban lévő két deci tejföldre öntve elkeverjük és tálaljuk.

Marosszéki tokány

Fél kiló vesepecsenye szélét vagy más jó részét a marhának és fél kiló disznólapockát apró kockára vágunk, tojásnyi zsírral, három fej apróra vágott vöröshagymával, ízlés szerinti sóval és jó késhegynyi paprikával fedő alatt elforraljuk a saját levét, aztán felöntjük jóféle fehér borral és ezzel hagyjuk párolódni, míg jó puha lesz. Ha ez a bor nem volna elég, míg megpuhul, mindig egy kis vizet és bort adunk felváltva hozzá, míg egészen puha lesz. Tálaláskor legalább két deci tejfölt forralunk fel vele, mert csak úgy jó, ha sok leve van.

Huszárcsók

Tizenhét deka lisztet, 14 deka vajot, 7 deka cukrot két tojás sárgájával jól eldolgozok, nagy diónyi gömböket formálok belőlük és a közepükbe kerek mélyedést nyomok. Beke-nem tojásfehérrel, megszórom három deka durván tört cukor és három deka durvára vágott hámozatlan mandula vagy mogyoró keverékével, azután vajazott, lisztezett tepsiben megsütöm. Mikor már kihűltek, a mélyedésekbe lekvárt, vagy egy-egy szem kimagozott rumos meggyet teszlek.

Lement a muzsikaszó ára (a déli végeken)

Vörös bársonyfűggöny faltól falig. Sokáig semmi, akkor oldalt hirtelen belép egy pojacának öltözött artista. Mindjárt két bukfencsel és négy cigánykerékkel kezdi, utána egy óriási, nyaktörő szaltóval folytatja. Amikor dobantva földet ér, meghajol a közönség előtt, s nyomban kiabálni kezd. Jó hangosan, vagányul, vérbeli kikiáltó módjára: – Kedves közönségünk, amit ma este önök elé tárunk, az a jugoszláviai magyar irodalom legragyogóbb gyöngyszemei közül való. Mára már egy kicsit megkopott, majdnem a feledés homályába veszett rövid történet a következő, jobban mondva egyben kettő is – csak Önöknek itt és most! Mert igazgatóságunk, istennek és a saját eszének hála, úgy döntött, régi programunkat ezennel felújítja! – Itt a gumigerinc férfiú szavait – mint egy nyomatékul – három gyors hátrafelé szaltó követi, dobantással való landolás, egy hátralépés, meghajlás, aztán a textus folytatódik. Tulajdonképpen lezárul azzal, hogy a kikiáltó előre is köszöni a tisztelt publikum figyelmét, illetve azt, hogy a mobilokat kikapcsolták. Egyben arra hívja fel a jelenlevők figyelmét, hogy az előadás után gyors ki-mit-tud következik. Cédulára kell írni a szerzők nevét, bedobni a kalapba, onnan kerül majd ki a nyertes, aki értékes könyvjutalomban részesül – ezzel a „vigéc” balra el.

(RÖVID TAPS, FÜGGÖNY FEL.)

A bácskai kis poros, akácos, disznóröfögéses városka álomlás közeli éttermében egy hosszú asztalnál házaló ügynökök vacsoráznak. Jól ismerik egymást, mégse nagyon beszélnek. – De vajon hová lett a jökedvük? – vetődik fel önkéntelenül a kérdés. – Az étel mellől a fröccs? Hová a zene? – Evés közben a szemek múltba révednek, a nagy megrendelések és a zsíros bevételek idejébe. Esti nyolc óra van pontosan, tíz szomorú kicsi „üzletember” étkezik, miközben a városka összes lakója otthon a semmiből takarékoskodik. A cigányzenészek ugyan még megvannak, ők rendíthetetlen optimizmussal jönnek el esténként, s várják a szerencsét. Örökösen hangolnak, mintha magukat stimelnék, de hasztalan, rendre lestimelten

| fotó: Horváth Judit

térnek haza. A gazdától fekete kávéért könyörögnek, de nem kapnak, úgy látszik, az sincs már a szerződésben. Akkor az egyik kicsi ügynök megtöri a csendet, mesélni kezd az éjszakák motorosairól. Hogy hát valamelyik éjjel ismerősöknél aludt abban a másik városban, ahol a néneje lakik, amikor álmából hirtelen felébredt, és azt kellett látnia, hogy a háziak közül senki sem alszik. Ehelyett az ablaknál áll, s feszülten néz kifelé.

– Érezni lehetett a rettegés hihetetlenül magas fokát – folytatta, mondván hogy ő is csatlakozott hozzájuk az ablaknál, majd rövid időn belül kezdte megérteni, miről is van szó, még ha maradéktalanul nem is értette meg mind a mai napig.

A többiek kérdően néznek rá, ő meg úgy folytatja tovább a maga horrorisztikus meséjét, hogy egyszer csak motorzúgást hallottak lentről az utcáról. A jól ismert motorkelapélést, mely leginkább egy csontokat fűrészelő gép tompán fogazott, egyenletes hangjára emlékeztetett.

– Zündappok? – kérdezi az egyik ügynöktárs.

– Lehetséges... Lényeg, hogy kisvártatva sárga koponyájára húzott fekete borsapokában, a hátán fekete szárnyként kiterülő gallérral megjelent az első csontváz-motoros. Mereven fogta a kormányt, sötét szemüreges tekintetével úgy húzott el előttük. Ő volt az előkémlő. A többi fekete borsapokás apró, tompán fogazott kelepélssel, szikár csontváz-törzsével előredőlve, hármásával, négyesével, ötösével később jött utána.

**„És kisvártatva lángra lobban
a zuhanó függöny. Perceken belül
az egész szín lángokban áll,
s mielőtt menekülöre fognánk,
még láthatjuk, ahogy...**

– Tényleg rémes, én beszartam volna – veti oda egy másik kolléga.

– Lassítva, féket használva érkeztek, jobbra-balra tekintgetve, mintha azt mérlegelnék volna, kik a soron következők. De nem álltak meg, hanem elhúztak az ablakok előtt, mire a lesekedők kissé megkönnyebbülten lélegeztek fel. Ó, igen, megsarkantyúzták volna az időt, hogy gyorsabb iramra kényszerítsék, úgy bizony!

– És mi lett aztán?

– Ebben a túlfeszült, szívdobogós várakozásban hangzott fel ismét odakinn jobbról a kerepelés, majd az utca elején megjelent seregzárónak az utolsó öt csontvázmotoros. Aztán azt lehetett hallani-látni, hogy lefékeznek, miután lyukszemű koponyájuk csikorogva fordult a ház felé. Rövid szünetet követően, mely alatt tanácskozhattak, újra megindították a gépeiket, s az épület felé kanyarodva hirtelen megálltak. Percek vagy csupán pillanatok teltek-e el utána, egyszer csak mintha odalenn mély nyikorgással kitérült volna a nagykapu, majd tompán koppanó léptek indultak a lépcsőházban fölfelé...

Csend, a hallgatóság maga elé bámul. Aztán a vacsorát befejezők megtörlik a szájukat, kinéznek az ablakon. Kinn sötét este van. Menni kell, csak egyetlen ügynök marad a helyiségben egy kissé távolabbi asztalnál. Idegesítő fölényes mosollyal köszön távozó társainak, s a pincértől újabb bort rendel. Ő mindig is jól élt, gyomráról nem spórolt el semmit. Ugyanakkor nem ferblizett, nem itta félholtra magát, nem pezsgőzött karcsúlábú nők táncos cipőiből minden mértéken felül. Elégedett önmagával. Kövéren, kerekdeden mosolyog maga elé. Neki jól megy, bármibe vágja a fejszáját, bejön.

Ekkor a primás odalép hozzá.

– Nagyságos úr, esetleg egy szép nóta?

Emberünk meglepődik, csodálkozva bámul a muzsikusra. Hogy ő nótát rendeljen? Ilyesmi még nem történt vele. Mit csináljon most, vegyen muzsikaszót? A zenész szemébe nevet, aki erre eloldalog, az ügynök pedig vigyorogva fűzi tovább a gondolatait. Hirtelen nőni kezd a saját szemében, mint napszálltakor a fa árnyéka. Ő becsületes, idegen pénzhez nem nyúlt soha, és a sajátjához is alig. Mert igen, ott kell kezdeni a becsületességet, hogy a magunk pénzéhez sem nyúlunk. Közben csak

nézi-nézi a primást, aki mintha a tisztességében akarta volna megingatni az imént. Bámulja a férfiút, akinek jó évad idején lapáttal dobálták a pénzt, azonban mára nem maradhatott egy kanyi vasa se, majd furcsa ötlete támad: int neki.

– Mennyit kerestél legutóbb? – kérdi.

– Sok pénzt, néha nagyon sokat – így a válasz.

– Néha ötezer dinárt is, ugye?

– Néha, bizony. Előfordult.

– Néha meg tízet is.

Emez tagadni akar, ekkorát nem hazudhat, de hősünk erőszakos, mire a primás hirtelen vált.

– Egyszer egy fényes úr hetvenháromezer dinárt adott!

– Hm, most mennyiért muzsikálnátok nekem kakasszóig?

– Nem szokás azt előre kérdezni.

– Most viszont szokás.

A zenész leszegett fejjel gondolkodik, kutat a fejében egy szám után, majd kivágja:

– Ezer.

– Ezer?! – horkan fel a kuncsaft. – Öten vagytok, kaptok hatvan dinárt. Te húszat, a többiek tízet-tízet.

A primás felkapja a hegedűjét, mintha földhöz akarná vágni, de végül csak a hóna alá fogja, majd csendesen elmegy az asztaltól. Halkan, idegesen beszél a bandájával. Szitkozódás hallatszik, fojtott anyázás, majdnem dulakodás lesz belőle, végül megszületik a tárgyalás eredménye.

– Nagyságos úr, száz dinár meg két liter bor...

– Utolsó ajánlatom: hetven dinár meg egy liter bor.

Végül kényszerből áll az alku, a cigányok muzsikálnak, csengő-bongó magyar nótákat játszanak, miközben az ügynök azon mulat magában, hogy így megvette őket, ötvenperces kockázattal, s ezen az üzleten még keresni is lehet. Mi lenne, ha betoppanna egy mulatós társaság? Valamilyen csoda folytán amazok visszajönnének? Egész jól eladhatná a bandát. – Ezzel a gondolattal bibelődik épp, amikor váratlanul nyílik az ajtó, s benéz rajta a Halál.

– Kropp Lipót, három perce maradt fizetni, aztán indulunk.

Ebben a pillanatban vékony füstpántlika jelenik meg a zsinórpadlásnál, óriási durranással vakító ívet húzó szikrakisülés következik be, és kisvártatva lángra lobban a zuhanó függöny. Perceken belül az egész szín lángokban áll, s mielőtt menekülöre fognánk, még láthatjuk, ahogy – a többiekkel ellentétben – főhősünk nem mozdul. Ott ül a helyén, mint Gubec Mátyás vagy Dózsa György az égő trónján. Csak a szürkülő sziluettje látszik a táncoló lángokon át, végül eltűnik.

(ZENE: RAVEL: BOLÉRO.)

Az egyik csodával határos módon megmaradt, égett cédulán a megfajlás alig látható, de mintha *Radó Imre* és *Szirmai Károly* neve lenne olvasható rajta. Egy másikon meg ennyi: *Miller*.

A kultúra közös megélése

Megtartották a VII. Pajtaszínházi Szemlét

A falusi színjátszás újjáélesztése, a magyar kultúra ápolása, a színház szeretetére nevelés, a közösségek erősítése – ez a Pajtaszínházi Szemle és a hozzá kapcsolódó országos művelődési program célja. Az egy-egy megyét reprezentáló kistelepülések szakmai mentorálás segítségével létrehozott előadásai minden évben a Magyar kultúra napjához kapcsolódóan (az idén január 29-én és 30-án) mutatkoznak be a Nemzeti Színházban. Szervezők, segítők és résztvevők gondolatain keresztül adunk vázlatos képet a mozgalom erejéről.

A FŐSZERVEZŐ

Az alapötlet, hogy újra kellene éleszteni a falusi színjátszást, hét évvel ezelőtt a kultúráért felelős akkori államtitkártól, Hoppál Pétertől származott, Vidnyánszky Attila pedig magát a Pajtaszínházi Szemlét találta ki, és hívta meg a Nemzeti Színházba. A Nemzeti Művelődési Intézet 2014-ben kötött együttműködési megállapodást a Magyar Teátrumi Társasággal a mintaprojekt indítására. Akkor úgy döntöttünk, hogy egy szakmai mentori rendszert alakítunk ki, így segítjük a csoportok munkáját, persze alapvetően meghagyva az ő játékedvüket. Tíz-tizenöt alkalommal mennek ki a színész és drámapedagógus mentorok egy-egy helyszínre, hogy segítséget nyújtsanak a produkciók elkészítéséhez, amelyeket aztán itt, a Nemzeti Színházban is bemutatnak a kétnapos programban.

2016-ban volt az első szemle, mostanáig 116 település színjátszói mutatták be produkciójukat. Itt nincsenek díjak, nem méricskéljük az előadásokat – a legfontosabb, hogy egymásnak megmutassák, mire jutottak. Az egész program fókuszában a közösségteremtés áll. Ez egy életre szóló élmény annak is, aki fellép, és annak is, aki „csak” támogatóként, az előadás megszületésében való közreműködőként, kísérőként vesz részt ebben a folyamatban.

SZABÓ ÁGNES,
a Magyar Teátrumi Társaság alelnöke

MENTOROK

Nagyon fontosnak tartom, hogy itt közösségek jönnek létre a kultúra, a színjátszás által. Szépnek találtam azt a gondolatot, hogy a vidéki településeken este elindulnak az emberek a művelődési házba, ahol a tizenkét évestől a nyolcvanévesig részt vesznek valami közös tevékenységben. Színházat játszanak, aminek eredményeként nemcsak ők maguk formálódnak közösséggé, de egyúttal a megszületett előadás nézőiként a falu lakóival is megosztják az élményt. És ez így történik Zalától Biharig, Nógrádtól Baranyáig. Ugyanaz történik meg, ami a valódi színházakban. Biharnagybajomban éppen a *Vén Márkus* története adja az ürügyet arra, hogy összegyűljenek emberek, hasznosat és értékeset alkossanak, és ennek mentén beszéljenek saját magukról. Nyilván fontos az is, hogy a Nemzetiben fellépnek, hogy elhozzák ide a produkcióikat. Nagy kaland, hiszen erre készülnek fél évig – de a legfontosabb mégis az, ami bennük megtörténik.

MERCS JÁNOS színművész

A kezdetektől benne vagyok a programban, jól ismerem a menetét. Előbb mindig tréningeket tartunk, improvizációs játékkal, szövegekkel foglalkozunk, aztán kiválasztjuk a darabot, a szereplőket. Nem könnyű feladat megtalálni azt a darabot, ami jól áll nekik, de végül

mindig sikerül. Az emberi kapcsolatok értelmezésében és az önismeretben, a személyiségépítésben is nagyon fontos szerepet tölthet be a színház. Jobban tudnak majd kommunikálni a csapat tagjai, és kialakul egy erős csoportkohézió is a játszóközösk között. Jó látni, ahogy a kezdeti heterogén társaság igazi közösséggé válik, mire bemutatjuk a darabot. Ez a közösség aztán az adott településen képes lesz kultúrát teremteni, kultúrát közvetíteni – ezért nagyon fontos ez a program.

RIGÓ JÓZSEF rendező

SÁRRÉTI PAJTÁSOK, BIHARNAGYBAJOM

Nálunk nagy hagyománya van a színjátszásnak, a harmincas, negyvenes években minden kisközösség rendszeresen készített valamilyen produkciót a településen. Jó lehetőségnek tartottuk ezt a programot, így belevágtunk. Most építjük az új közösségi házat, ennek kapcsán közösségfejlesztés is zajlik nálunk. A *Vén Márkus* című előadásunkkal is megtapasztalhattuk a közösség erejét, a magyar kultúra napján tartottuk otthon a bemutatót. Teltház volt, hagyományörző kiállítás is szerveztünk hozzá, igazi örömnappé vált. Még Békés megyéből is eljöttek megnézni minket, úgyhogy lesz folytatás!

NEMES-LAISZ JULIANNA, a Sárréti Pajtások vezetője

Az Arany-balladából is ismert szöveget úgy dolgoztuk fel, hogy mindenki hozzá tudott járulni valamivel, a próbafolyamatban igazi csapatmunka alakult ki. Nagyon jó volt az együttműködés a mentorunkkal is. Jó, hogy olyan történetet tudtunk most elmesélni, amiben picit személyes érintettségünk is van.

SZILÁGYI GERGŐ citerás

Nagy örömmel csatlakoztam a csapathoz, szeretek szavalni, szavalóversenyeken is vettem már részt. Jó volt megismerni új dolgokat, például ezt a történetet, amit korábban nem ismertem, és az is jó volt, hogy a színpadon kicsit össze tudtuk hozni a régi és a mai világot.

BALOGH KRISTÓF szereplő (az ifjú generáció képviselője)

Én már kiskoromtól fogva szerepelek, néptáncoltam, énekka-ros voltam, nagyon sok verset mondtam. Nem tanulhattam tovább, de mindig részt vettem amatőr színpados tevékenységekben. Nagyon szeretem csinálni, élvezettel mondok meséket is, csodálatos érzés színpadon lenni!

GURUCZI ANTALNÉ szereplő (nyugdíjas)

PUSZTA SZÍNKÖR, PUSZTAMONOSTOR

Nyolcfős kis csapatunkkal már tavaly nagy lelkesedéssel készültünk Racine műve alapján a Phaedra-sztori bemutatójára. Ebben mindenki részt vett, a polgármester asszonytól kezdve

a két fiatal szereplőnkig, akik a Patkós Irma Művészeti Iskola diákjai. Kiegészültünk néhány szomszéd településről érkezett taggal is. Baráti társasággá váltunk, már majdnem olyanok vagyunk, mint egy igazi társulat. Annyira összekovácsolódtunk, hogy szeretnénk folytatni mindenképpen. Hatalmas lehetőség volt nekünk, hogy felléphettünk a Nemzeti Színházban!

LAJKÓNÉ VINCZE ILDIKÓ

a pusztamonostori Puszta Színkör vezetője

Phaedrát játszottam ebben a darabban, ami nem állt távol tőlem, hiszen ez egy erős, határozott nő, amilyen én is szeretnék lenni a való életben. Nekem a színház nagyon sokat jelent, a szürke hétköznapiokból való kiszakadás lehetősége. Örültem, hogy a szerep erejéig befogadtak a pusztamonostoriai, mert valóban jó közösség alakult ki ebben a munkában. Mindenki kihozta magából a maximumot, annak ellenére, hogy az érdeklődésünk, a foglalkozásunk is teljesen más. Nagy élmény volt az egész folyamat, a próbák sora, a fellépés itt a Nemzetiben. Nagy megtiszteltetés volt, hogy idén Pusztamonostor képviselhette a színlén Jász-Nagykun-Szolnok megyét.

SIPOS ANDREA főszereplő (civilben HR-vezető)

az összeállítást készítette: UNGVÁRI JUDIT

| fotó: Eöri Szabó Zsolt, Márkus Lili

Gyarmathy Ferenc, az első „gyűjtő”

Ifjú múzeum, évszázados falak

Huszonöt éves az „első” magyar közsínház Színésmúzeuma Miskolcon

Déryné nyomdokain járhatunk, a vándorszínészet korától a jelenig követhetjük egy vidéki magyar város színjátszásának történetét a miskolci Színésmúzeumban. Magánkezdeményezésből lett hivatalos múzeum, vidéken az egyetlen ebben a műfajban.

A két első magyar nyelvű közsínház megnyitásának 200. évfordulója között ünnepli fennállásának 25. évfordulóját a Miskolci Színésmúzeum. A képtelenségnek tűnő két színházi elsőség oka, hogy amikor 1821-ben megnyitotta kapuit – a kolozsvári Farkas utcában – a magyar nyelvterület első közsínháza, Erdély közigazgatásilag nem tartozott Magyarországhoz, így 1823-ban a miskolci lett az első magyarországi magyar nyelvű közsínház. (Pesten az 1812-ben megnyílt Királyi Városi Színházban német előadásokat adtak.) Az első kolozsvári színház helyett új épült, a régit lebontották. Az első miskolci színház az 1843-as tűzvészben leégett, használhatatlanná vált, de az alapfalak tartották magukat, az évszázados falmaradványok a 25 éves színésmúzeumban őrzik az egykori teátrum emlékét.

Miskolcon a tűzvész után szinte azonnal elkezdődött a főutcára nyíló új színház tervezése, építése. A régi helyén 1845-re katonai szálláshely épült, majd iskolának használták, volt itt női ipariskola és tanoncképző is, az 1980-as évektől pedig a színház használta díszletraktárként. Ezt az egykori ezredesi lakot a színház legutóbbi, 1991 és 1996 közötti rekonstrukciója során úgy alakították át, hogy itt kaphatott helyet az első, és maig egyetlen vidéki színésmúzeum. A múzeum szüksé-

gességét először Gyarmathy Ferenc (1929–1997) színművész fogalmazta meg, aki az 1980-as évek közepétől gyűjtötte – a megőrzés és a méltó bemutatás reményében – a miskolci előadások dokumentumait, az egykori pályatársak emléktárgyait.

„Ezt a lépcsőházat még Déryné is használta” – jegyzi meg az épület bemutatásakor Mikita Gábor színház-történész, muzeológus, az intézmény szakmai vezetője. Arra is felhívja a figyelmet: a miskolci színjátszás története sokkal korábban kezdődik, mint az 1821-ben megnyílt első közsínház építése. A vándorszínészet minden jelentős képviselője megfordult a városban. A bejáratnál egy-egy portrészobor őrzi Kántorné Engelhardt Anna, idősebb Lendvay Márton, Benke József (Laborfalvi Róza atya), Szerdahelyi Kálmán, Egressy Gábor és Latabár Endre emlékét. Az emeleti helyiségekbe vezető lépcsőfeljáró falára is olyan képek, tablók kerültek, amelyek a magyar vándorszínészet hőskorát és a miskolci színjátszás kezdetét idézik.

A gyűjtemény folyamatos gyarapodásának köszönhetően az állandó kiállítást többször átrendezték, kiegészítették. A Gyarmathy Ferenc által összegyűjtött személyes emlékek után jelentős adományt – plakátokat, műsorfüzeteket, fotókat – kapott a múzeum Ke-

rékgyártó Lászlótól, a színház egykori gazdasági igazgatójától. Láthatók a Miskolcon is dolgozó Telepi Györgynek azok a jubileumi emlékkelyhei, amelyekkel a budapesti Nemzeti Színház tagjai köszöntötték a 19. század sokoldalú színművészt, színpadtechnikusát és díszletfestőjét.

A művészek személyes emlékegyháza közül kiemelkedik a magyarországi pályáját Miskolcon kezdő színésznő, Dajka Margit relikviagyűjteménye. Különleges darab Bilicsi Tivadar öltönye, melyet lányai adtak át a múzeumnak. A színész az egykori miskolci direktortól, Sebestyén Gézától kapta a nehezen kimondható Grawatsch helyett – a nagyszülők korábbi lakhelye, a morvaországi Bilics község után – a Bilicsi nevet. Látható a színház egykori toronyórája is. A kulisszák mögül került ide – sok más egyéb mellett – az ügyelőpult, és a színház egykori

fényorgonája, vagyis a színpadi fények változást irányító mai digitális berendezések „kőkorszaki” – ám egykor nagyon is modern – változata.

A gyűjtemény gyarapítása mellett sokoldalú közgyűjteményi tevékenység is folyik az intézmény falai között: időszakos tárlatai az emlékkiállításoktól a kortárs művészeti tárlatokig széles tematikájúak, közművelődési programjai minden korosztályt megszólítanak. Így például a legkisebbek számára készültek a színházi beavató mesék. Mikita Gábor felkérésére Gabnai Katalin, Lőrinc Katalin és Fabók Mancsi is gyarapította a múzeum meseszínházát. Az idősebb, szakmai közönség számára érdekesek lehetnek az örökös tagokkal készült beszélgetések, visszaemlékezések.

A Miskolci Színészmúzeum szakmai rangját többek között a moszkvai színházi múzeummal való együttműködése, közönségkapcsolatát a „Miskolc legnépszerűbb kiállítóhelye” internetes közönségdíj jelzi leginkább, turisztikai jelentőségét pedig az mutatja, hogy a We love Hungary brand Miskolc 5 legfontosabb látnivalója közé sorolta múzeumot.

A Miskolci Színészmúzeum hivatalos megnyitója 1996. október 22-én volt. Így a fennállásának 25. évfordulójára rendezett ünnepségek tavaly elkezdődtek, de a *Thália 25 – Képek a színészmúzeum jubileumi albumából* című kiállítás még az idén május 1-jéig látogatható.

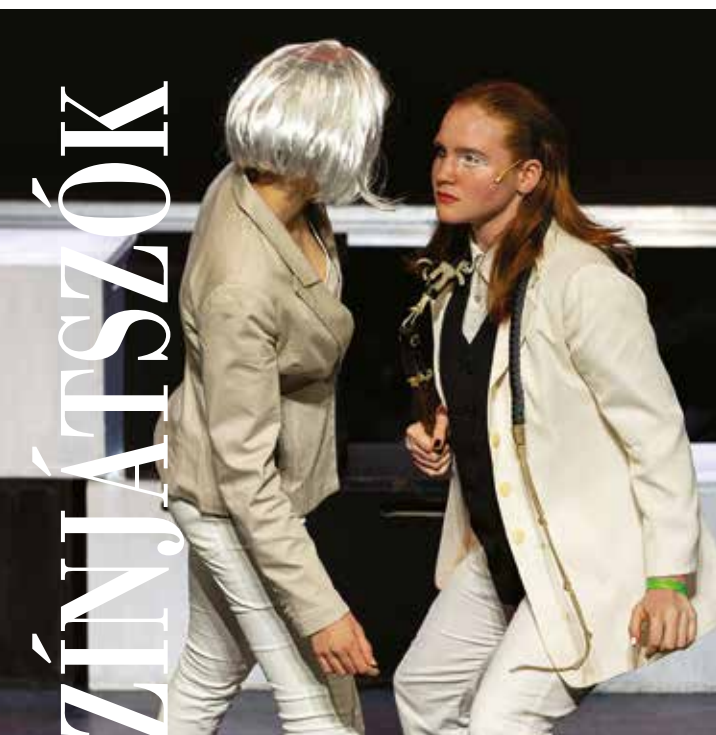
FILIP GABRIELLA

| fotók: Dobos Klára

SZINDBÁD, SZÍNHÁZ, NYÍREGYHÁZA

A nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház tőszomszédságában tavaly nyáron nyílt épületben kapott otthont a Szindbád Színháztörténeti Rendezvénytér. Ennek része az egyes színháztörténeti korokat tematikusan, interaktív digitális installációkkal bemutató tárlat. Vannak hagyományos makettek és jelmezevitrinek, de egy VR szemüveget felvéve bejárhatunk a prózamonddó játékbá, a filmes greenbox technikával pedig egy virtuális színházi öltözőbe is beléphetünk. Krúdy Gyula Szindbádjának kalauzolásával egy 3D-s kisfilm színházi időutazásra hív az ókortól a shakespeare-i reneszánszon és a barokkon át a jelenig.

Ádámok és Évák

Nyolc budapesti, környékbeli és egy erdélyi iskola 185 diákja hónapokon át készült arra, hogy a Nemzeti Színház nagyszínpadán adhassák elő a 125 éve született Tamási Áron valamelyik színpadi játékának részletét. A Nemzeti ifjúsági programjai között kiemelt helyet foglal el az „Ádámok és Évák ünnepe” diákszínházi fesztivál, amelynek az idén nyolcadik alkalommal adott otthont a teátrum.

Az egymást követő rövid előadások végén négytagú, szakemberekből álló zsűri értékelt a játszó csoportokat. A zsűri elnöke A. Szabó Magda, a „Tamási Áron 125 Emlékév” projektvezetője volt. Zsűritagok Seregi Zoltán Jászai Mari-díjas színész, rendező, a Békéscsabai Jókai Színház igazgatója, Szé-lyes Imre Jászai Mari-díjas színész, rendező és Kozma András, a Nemzeti Színház dramaturgia voltak.

A résztvevő iskolák: Tamási Áron Elméleti Líceum (Székelyudvarhely) | Szentendrei Református Gimnázium | Váci Piarista Gimnázium | Prohászka Ottokár Katolikus Gimnázium (Budakeszi) | valamint budapesti iskolák: Nemes Nagy Ágnes Művészeti Szakközépiskola tánc- és drámatagozat | Dózsa György Gimnázium és Táncművészeti Szakközépiskola | Lónyay utcai Református Gimnázium és Kollégium | Erzsébetvárosi Kéttannyelvű Általános Iskola, Szakiskola és Szakközépiskola | Óbudai Waldorf Gimnázium

A munkájukat segítő nemzeti színházi mentorok: Farkas Dénes, Rubold Ödön, Szép Domán, Tóth Augustza színművészek, valamint Pintér Szilvia színház- és drámapedagógus, a gyerek- és ifjúsági programok felelőse.

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

RÁTÓTI ZOLTÁN AZ SZFE REKTORA

Áder János köztársasági elnök adta át Rátóti Zoltánnak a Színház- és Filmművészeti Egyetem rektori kinevezését. A Nemzeti Színház művésze és stratégiai igazgatója a Magyar Nemzetnek nyilatkozva kifejtette: az egyetemen egyenrangúak lesznek a szakirányok, ezért a színházi és a filmes képzést saját rektorhelyettesek felügyelik. A rektornak az irányokat kell meghatározni, szervezőfelvet képviselni.

ÉRTÉKELTEK A HALLGATÓK

Az EMMI Kultúráért Felelős Államtitkárságának felsőoktatási projektje az immár több éve futó Csontváry Program. Az egyetemi hallgatóknak a magyar kultúrát tematikusan bemutató sorozatban legutóbb a Nemzeti Színház mellett a Szépművészeti Múzeum és a Nemzeti Galéria, a Fővárosi Nagycirkusz, az Óbudai Danubia Zenekar, valamint a Magyar Állami Operaház vett részt. A szemeszterenként 250 hallgatónak előadásokat, koncerteket, tárlatokat kínáló program rendkívül népszerű. A legutóbbi felmérés szerint a nálunk tanuló külföldi hallgatóknak a Nemzeti Színház előadásai nyerték el leginkább a tetszésüket, a magyar diákok szavazatai alapján csak a Fővárosi Nagycirkusz előzi meg a Nemzetit.

CSURKA LÁSZLÓ EMLÉKÉRE

A 2020 nyarán 85 évesen elhunyt Csurka László színművészről a Covid-helyzet miatt csak most tartott megemlékezést a Nemzeti Színház. A pályatársak közül Császár Angela és Csomor Csilla, valamint Vidnyánszky Attila, a Nemzeti Színház igazgatója idézte fel Csúrkát László alakját. Hangsúlyozták: egész lényével és szellemiségével a Nemzeti Színház művésze, küldetéses színész volt, aki bátran és hittel vállalta fel a magyarságát. A társulat részéről Berettyán Nándor, Bodrogi Gyula és Szűcs Nelli búcsúztak egy Márai-részlettel és szonokkakkal az egykori kollégától.

A képen: Utolsó alakítása a Tizenhárom almafa című előadásban volt – halála óta filmfelvételen továbbra is „játssza a szerepét” Csúrkát László

JÁNOS VITÉZ 150-SZER

A 2014-es bemutatója óta százötven előadáson mintegy százezer diáknéző látta a Nemzeti Színházban a János vitézt. A kép a januári ünnepi előadásról készült, közepén a címszerepet alakító Berettyán Sándor.

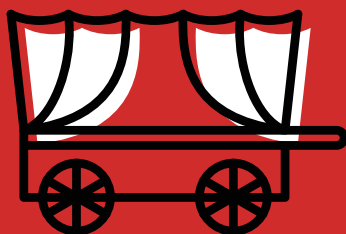

ÚJRA SZÍNHÁZTÖRTÉNETI VETÉLKEDŐ

A 125 éve született Tamási Áron drámaíró élete és munkássága lesz a Nemzeti Színház idei színház történeti vetélkedőjének a témája. A 10-dikes és 11-dikes diákcsoportok három online fordulóban mérik össze tudásukat. Szó lesz az író erdélyi és budapesti éveiről, színpadi játékaikhoz kapcsolódó alakításokról, jeles előadásokról. A negyedik fordulóra, a döntőre már nem online formában, hanem élőben, a Nemzeti Színházban kerül sor. Részletek a színház honlapján olvashatók.

Déryné

program

Színház mindenkinek!

deryneprogram.hu

JELEN/LÉT FESZTIVÁL

Nemzetiségek a Nemzetiben

A magyarországi bolgár, görög, német, roma, szerb, horvát, szlovák nemzetiségek előadásai láthatók **MÁRCIUS 21-27.** között a Nemzeti Színházban. A Jelen/lét fesztiválnak 2018 óta a Nemzeti Színház ad otthont.

Hivatásos színházak és alkalmi amatőr társulatok alkotják a nemzetiségi színjátszást Magyarországon. Seregszemléjük a Jelen/lét fesztivál, amelynek főszervezője a Magyarországi Szerb Színház és a Magyarországi Nemzetiségi Színházi Szövetség.

Az első seregszemléjük 1993-ban, az akkor Ablonczy László által vezetett Nemzeti Színházban zajlott. Arcusfeszten néven folytatták több helyszínen, így 2008-ban a Nemzetiben is megfordult a fesztivál. A Jelen/lét 2013-ban szerveződött újjá, és 2018-ban lett végleges otthonra a budapesti Nemzeti Színházban.

Vitéz lélek – a békéscsabai Jókai Színház előadása

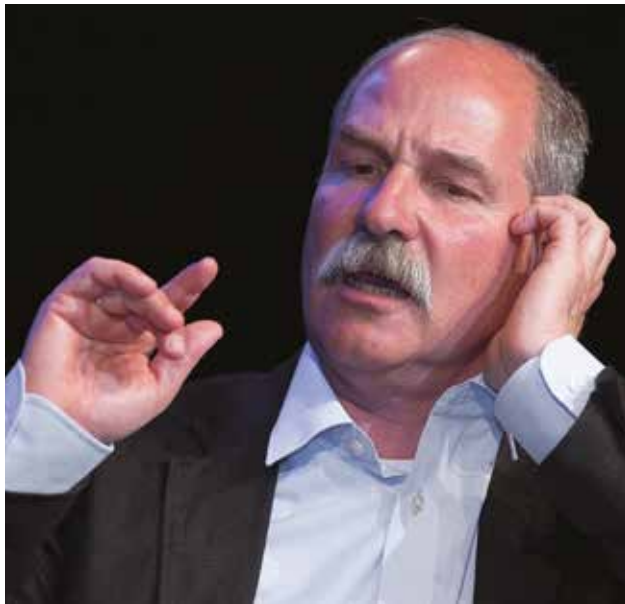
Kaszás Attila Terem	21	H	19:30	Én, Sziszfusz	Malko Teatro bolgár nyelven
Gobbi Hilda Színpad	22	K	19:00	Karamazov Aljosa utolsó napja	Magyarországi Szerb Színház magyarul
Kaszás Attila Terem	22	K	19:30	Scherbenpark	Deutsche Bühne Ungarn német nyelven
Kaszás Attila Terem	23	Sze	14:00	Örökösök	Cervinus Teátrum szlovák nyelven
Gobbi Hilda Színpad	23	Sze	19:00	Várni foglak minden este	Amfitheatro Görög Színház görög nyelven
Kaszás Attila Terem	23	Sze	19:30	Rubin és vér	Ani-Budavári Örmény Színház magyar nyelven
Gobbi Hilda Színpad	24	Cs	19:00	Vitéz lélek	Békéscsabai Jókai Színház magyar nyelven
Bajor Gizi Szalon	24	Cs	19:00	Neve: Sophie Scholl	Theater Jetzt magyar nyelven
Kaszás Attila Terem	24	Cs	19:30	Metoda	Pécsi Horvát Színház horvát nyelven
Kaszás Attila Terem	25	P	11:00	Egerek... és egerek	Karaván Színház magyar nyelven
Kaszás Attila Terem	25	P	19:30	Radio Yerevan	Urartu Örmény Színház magyar nyelven
Kaszás Attila Terem	26	Szo	16:00	Az én babám egy fekete nő	Cinka Panna Cigány Színház magyar nyelven
Bajor Gizi Szalon	26	Szo	19:00	Képtelen tükörkép	Romano Teatro magyar nyelven
Kaszás Attila Terem	27	V	17:00	Noé Helvera	Vertigo Szlovák Színház szlovák nyelven
Bajor Gizi Szalon	27	V	19:00	Tilos csillagon	Magyarországi Nemzetiségek Színháza magyar nyelven

MÁRC. 8. | BARTIS ÉS BOGDÁN

AMIKOR » A pesti Bartis Attila különös hangulatú novelláiból készített előadást a kiváló kolozsvári színész, Bogdán Zsolt.

mikor? hol?

március 8. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

MÁRC. 9., 17. | MESEESTEK

BERECZ ANDRÁS ESTJEI » Jókedvű és szomorú, tanulságos és okosbolond történetek. A népmesét, a mesemondást, a magyar nyelvet ünnepli Berecz András az Angyalfűttyben. Híres okosbolondokról – a feketelábú indiánok szent embereiről, Shakespeare alakjairól, Barát Jósikáról és Hazug Pista bácsiról – mesél az Isten bolondjaiban.

A nagy verekedés

március 9. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

Isten bolondja

március 17. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

MÁRC. 19. | HOBO

FÖLDES LÁSZLÓ ESTJE: „József Attila műveit úgy olvasom, mint a szent könyveket, és néha, mintha a saját gondolataimat látnám leírva.”

Tudod, hogy nincs bocsánat

március 19. – 19 óra 30 | Kaszás Attila Terem

RÁHANGOLÓ ÉS KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

RÁHANGOLÓ az előadások előtt

március 16. – Tizenhárom almafa (17 óra 15)

március 24. – Agon (18 óra 15)

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ az előadások után

március 16. – Forró mezők

március 25. – Agon

A pontos helyszínről érdeklődjön a színházban

MÁRC. 22. | PUSTOL A HÓ

SZARVAS JÓZSEF ESTJE » Szarvas József, immár hatvanon túl, egy pillanatra megáll, visszanéz, hogy találkozzon önmagával: a tanyasi kisfiúval, a debreceni henteslegénnyel és segédszínésszel...

mikor? hol?

március 22. – 19 óra 30 | Bajor Gizi Szalon

MÁRC. 25. | FEDÁK SÁRI

SZÜCS NELLI ESTJE » Fedák volt „A” primadonna. Sztár Pesttől New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

március 25. – 19 óra 30 | Bajor Gizi Szalon

Olvasson színházat!

www.nemzetiszhaz.hu/magazin

MÁRC. 26. | SZARVAS JÓZSEF VENDÉGEI

TÜNDÉRKERT GÁLA » A Szarvas József által kezdeményezett Tündérkertek mozgalom ünnepén a Nemzeti Színházban fellépnek Miklósa Erika, Reviczky Gábor, Berecz András és Berecz István, Pál István Szalonna és zenekara, Barta Ágnes, Fülei Balázs, Cantemus gyermekkar, Szokolay Dongó Balázs és mások...

mikor? hol?

március 26. – 19 óra • Nagyszínpad

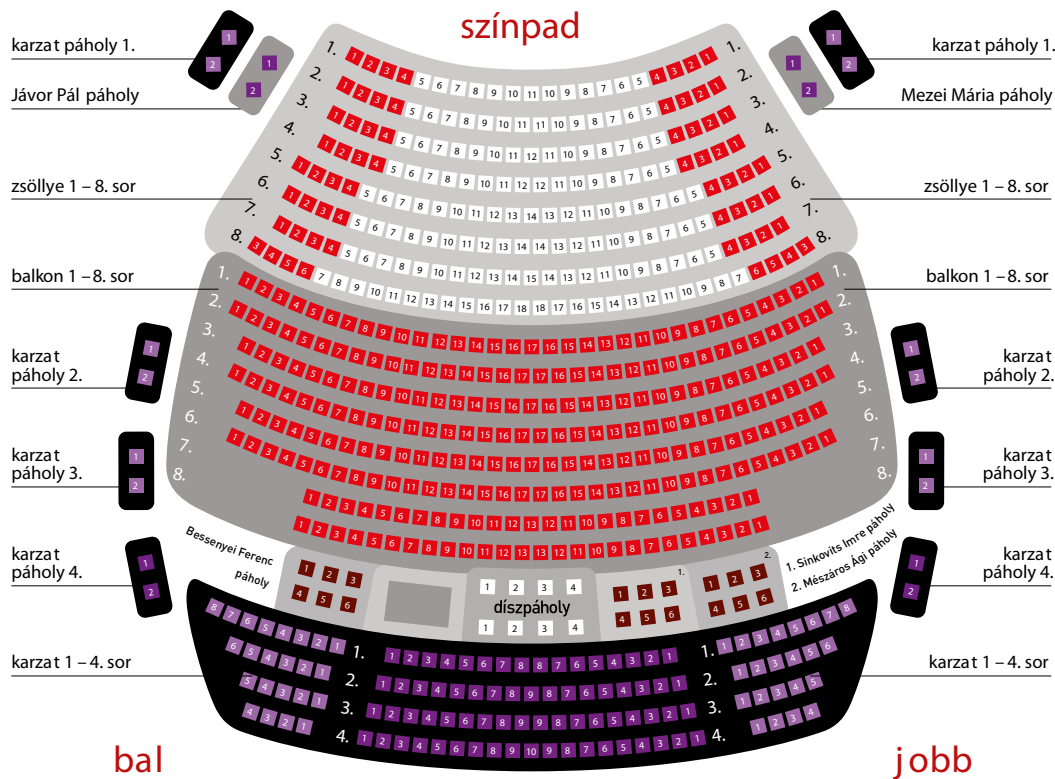
MÁRC. 30. | A FEKETE KAKAS

BÁBJÁTÉK » Mikszáth Kálmán egyik legművészebb alkotása *A fekete kakas*. Fabók Mariann egyszemélyes bábjátéka felnőtt és serdülő közönségnek.

mikor? hol?

február 23. – 19 óra | Gobbi Hilda Színpad

JEGYEK, KEDVEZMÉNYEK

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória 2. Árkategória 3. Árkategória 4. Árkategória

JEGYÁRÁK

1. kategória **3800 Ft** 2. kategória **3000 Ft** 3. kategória **2100 Ft** 4. kategória **1800 Ft**

Stúdiószínpadok (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon): **3000 Ft**

ÖT NAP ELŐNY! Aki bérletvásárláskor megadja az e-mail címét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ**, hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

BŐVEBB JEGY- ÉS BÉRLETINFORMÁCIÓK

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
telefon: (+36 1) 476 6868
e-mail: jegy@nemzetisinhaz.hu
 szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás

H–P: 10–18 óra | Szo–V: 14–18 óra, illetve az előadások kezdetéig. Ha nincs előadás, vasárnap zárva.

Jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu
www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

PEDAGÓGUSOKNAK, DIÁKOKNAK!

A csoportos diákjegyénél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákbérletet. (Vásárláskor a kedvezményre jogosító igazolványt be kell mutatni.)

A **NEMZETI A DIÁKOKÉRT** program ingyenes előadásairól információ a **jegy@nemzetisinhaz.hu** címen és a jegyirodában kapható.

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

VÁLTSON BÉRLETET A 2021/2022-ES ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat. Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra

8 900 Ft

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra

6 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra

6 000 Ft

LATINOVIKS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra

4 500 Ft

VÁLASZTHATÓ ELŐADÁSOK LISTÁJA

NAGYSZÍNPAD

Póka Egon – Tátrai Tibor – Földes László Hobo: **VADÁSZAT** • Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** • Józsa Péter Pál: **AGÓN** • Euripidész: **BAKKHÁNSNÖK** • Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** • Csiky Gergely: **BUBORÉKOK** • **ROCCO ÉS FIVÉREI** – A Rocco és fivérei című film forgatókönyve alapján • Molière: **TARTUFFE** • **TIZENHÁROM ALMAFA** – Trianoni utótörténet Wass Albert írásai, valamint korabeli dokumentumszövegek alapján • Madách Imre: **AZ EMBER TRAGÉDIÁJA** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ** • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Szarka Tamás: **ÉDEN FÖLDÖN** • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádaszy László – Zs. Vincze Zsuzsa: **KÖRHINTA** • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK** • Bánffy Miklós A Nagyúr című drámája nyomán: **ISTEN OSTORA** • Ivan Viripajev: **ÁLOMGYÁR** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

STÚDIÓSÍNPADOK

(Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon, rendhagyó nézőtér a Nagyszínpadon)

Szabó Magda: **AZ AJTÓ** • Tennessee Williams: **ÜVEGFIGURÁK** • Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** • Márai Sándor: **A KASSAI POLGÁROK** • Euripidész: **MÉDEIA** • Lope de Vega: **A KERTÉSZ KUTYÁJA** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Berettyán Nándor: **A SÚGÓ** • Móricz Zsigmond: **FORRÓ MEZŐK** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Katona József: **BÁNK BÁN** • Szergej Medvedyev: **FODRÁSNŐ** • Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** • Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** • Ivan Viripajev: **RÉSZEGEK** • Anton Csehov: **HÁROM NŐVÉR** • Örkény István: **TÓTÉK** • Szigligeti Ede: **LILIOMFI** • Döbrentei Sarolta: **SÁRA ASSZONY** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • Mezei Mária: **HOZTAM VALAMIT A HEGYEKBŐL** – Mezei Mária • **FEDÁK SÁRI** • Szarvas József – Bérczes László: **PUSTOL A HÓ** • Berecz András **ÖNÁLLÓ ESTJEI** – továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

» A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólók, a helyfoglalás az érkező sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendéglőadásokra.

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek, és legkésőbb 2022. április 30-ig válthatók be.

» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le jegyeiket a Nemzeti Színház

pénztárában. A bérletes jegyek online is kiválthatók.

» Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

HAVI MŰSOR

Gobbi Hilda Színpad	1 K	19:00	Tóték Örkeny István – beregszászi Illyés Gyula Színház
Gobbi Hilda Színpad	3 Cs	19:00	Házasság Palermóban Carlo Goldoni
Nagyszínpad	4 P	19:00	Agón ŐSBEMUTATÓ Józsa Péter Pál
Gobbi Hilda Színpad	4 P	19:00	Házasság Palermóban Carlo Goldoni
Nagyszínpad	5 Szo	19:00	Agón Józsa Péter Pál
Kaszás Attila Terem	6 V	19:30	A sűgő Berettyán Nándor
Nagyszínpad	7 H	18:00	Rómeó és Júlia William Shakespeare
Nagyszínpad	8 K	18:00	Rómeó és Júlia William Shakespeare
Nagyszínpad	9 Sze	18:00	Rómeó és Júlia William Shakespeare
Kaszás Attila Terem	9 Sze	19:30	A nagy verekedés Berecz András önálló estje
Kaszás Attila Terem	10 Cs	19:30	Egyfelvonásos komédiák Anton Csehov – a beregszászi Illyés Gyula Színház
Gobbi Hilda Színpad	11 P	19:00	Macs kajáték Örkeny István
Gobbi Hilda Színpad	12 Szo	15:00	Macs kajáték Örkeny István
Nagyszínpad	12 Szo	19:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
Nagyszínpad	13 V	19:00	Körhinta Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasz László – Zs. Vincze Zsuzsanna
Gobbi Hilda Színpad	13 V	19:00	Üvegfigurák Tennessee Williams
Nagyszínpad	14 H	19:00	Álomgyár (Dreamworks) Ivan Viripajev
Gobbi Hilda Színpad	14 H	19:00	Üvegfigurák Tennessee Williams
Nagyszínpad	16 Sze	18:00	Tizenhárom almafa Wass Albert művei és dokumentumszövegek alapján
Gobbi Hilda Színpad	16 Sze	19:00	Forró mezők Móricz Zsigmond
Nagyszínpad	17 Cs	15:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály
Kaszás Attila Terem	17 Cs	19:30	Isten bolondja Berecz András önálló estje
Nagyszínpad	18 P	11:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály
Gobbi Hilda Színpad	19 Szo	11:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Nagyszínpad	19 Szo	15:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
Kaszás Attila Terem	19 Szo	19:30	Tudod, hogy nincs bocsánat Földes László Hobo önálló estje
Gobbi Hilda Színpad	20 V	15:00	Médeia Euripidész
Nagyszínpad	20 V	18:00	Rocco és fivérei Luchino Visconti Rocco és fivérei filmforgatókönyve alapján
Gobbi Hilda Színpad	21 H	19:00	Caligula helytartója Székely János
Nagyszínpad	22 K	15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Bajor Gizi Szalon	22 K	19:30	Pustol a hó Szarvas József önálló estje

Az Éden földön 6, a Tudod, hogy nincs bocsánat, az Egri csillagok 12, a Fodrásznő 14, a Rocco és fivérei, az Álomgyár 16, az Agón 18 éven felülieknek ajánlott

Kísérőrendezvényeinkről az 52–53. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

2022. MÁRCIUS

Nagyszínpad	23 Sze 15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Nagyszínpad	24 Cs 19:00	Agón Józsa Péter Pál
Nagyszínpad	25 P 19:00	Agón Józsa Péter Pál
Bajor Gizi Szalon	25 P 19:30	Fedák Sári Szűcs Nelli önálló estje
Gobbi Hilda Színpad	26 Szo 11:00	Leánder és Lenszirom Szilágyi Andor
Nagyszínpad	26 Szo 19:00	Tündérbkert gála Szarvas József és barátainak estje
Nagyszínpad	27 V 15:00	Éden földön Szarka Tamás
Gobbi Hilda Színpad	27 V 19:00	Az ajtó Szabó Magda
Nagyszínpad	28 H 15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	28 H 19:00	Az ajtó Szabó Magda
Nagyszínpad	29 K 15:00	János vitéz Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	29 K 19:30	A kassai polgárok Márai Sándor
Nagyszínpad	30 Sze 18:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza
Gobbi Hilda Színpad	30 Sze 19:00	A fekete kakas Mikszáth Kálmán – Fabók Mariann – Fabók Mancsi előadása
Nagyszínpad	31 Cs 15:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza
Gobbi Hilda Színpad	31 Cs 19:00	Fodrásznő Szergej Medvegyev

A Jelen/lét fesztivál részletes programja az 51. oldalon olvasható

Jelenet a Körhinta című előadásból
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata 2022. február, X. évfolyam, 2. szám

FÓKUSZBAN: A NYELV SZÍNPADA ÉS A SZÍNPAD NYELVE

A 400 éve született színházi fenomén életművét Ádám Anikó írása a *Langue de Molière* perspektívájából tekinti át. Jurij Lotman a nyelv és a szöveg viszonyát, újabb és újabb jelentéseket generáló párbeszédét, „poliglottizmusát” vizsgálja – az iskolateremtő tartui szemiotikus munkásságára születésének 100. évfordulóján ezzel a tanulmányával hívjuk fel a figyelmet. A tavalyi MITEM egyik szakmai vendége, Anatolij Vasziljev, a neves rendező volt – esszéje a színpadi tér nyelve, a scenográfia törvényei felől közelíti meg azt a kettősséget, mely a színész külső (térbeli) és belső (pszichológiai) mozgásának összehangoltságában és/vagy kontrasztjában jut kifejezésre.

[A Tagirovsky-rendezte Raszputyin] végén újra színre lép Loulou, a párizsi kurtizán, majd feltűnik egy másik fiatal nő is, akit mint a halál angyalát egyszerre tartja fogva az ölés és az ölelés hisztérikus vágya. Ezt a kettősséget jelképezi az a túlméretezett kés, melyet »intim« páros jelenetük során hol saját ágyékának, hol Raszputyin torkának szegez. (...) [E tárgynak az a szerepe, hogy] a színpadi halál abszurdítását kifigurázva Raszputyint legyőzhetetlennek, örökéletűnek lássuk.” (*Szász Zsolt*)

„Hamlet (...) vajon azért rendezi meg [az »Egérfogót«], mert a kor embereként már nem hisz a kísértetekben? Arról akar megbizonyosodni, hogy Claudius valóban elkövette-e a gyilkosságot – hogy tehát jogos a vérbosszú? (...) Hamlet [meglátásom szerint] a királyi udvar nyilvánosságát akarja provokálni. Arra akar választ kapni, hogy egyáltalán bűnnek minősül-e a közösség szemében ez a gyilkosság.” (*Pálfi Ágnes*)

„A Hamlet kezdeményezte színjáték hangsúlyozottan képletes formában (először pantomimmal, azután a ritmikus

A TARTALOMBÓL

„A szövegnek beszélgetőpartnerre van szüksége” – **Jurij Lotman** tanulmánya • A küszöbön-lét szín-terei – szerkesztői beszámoló a tavalyi MITEM-ről (2. rész) • **Anatolij Vasziljev** gondolatai a tér új valóságáról • Hamlet a változó időben – **Pálfi Ágnes** írása • Miért Molière nyelveként emlegetjük a francia nyelvet? – **Ádám Anikó** esszéje • Fejezetek a szatmári magyar színjátszás történetéből – **Csikrák Csaba** dolgozata (1. rész) • „Bohóc kerestetik” – interjú **Bozsik Yvette**-tel, az idei MITEM résztvevőjével

monológok hangsúlyozott képleteségével, melyeket a nézők – Hamlet, a király, a királynő és Ophelia prózai replikái szakítanak időnként félbe) mintegy megismétlése a Shakespeare által írt darabnak. Az előbbi képletesége felerősíti az utóbbi realitását.” (*Jurij Lotman*)

„Hogyan lehet belakni a díszletet? A scenográfia az »én ezt és ezt csinálom« strukturált cselekményét az »én ezt és ezt csinálom egy meghatározott művészi szisztémában« képi cselekményévé alakítja át. (...) Ám a scenográfia önmagában – lélektelen dolog. Csak a színészen keresztül tudjuk befogadni. A színész pedig magáévá teszi ezt a rajzolatot, ezt a plasztikusságot, ezt a scenográfiát. És akkor mintha már lélekkel telve kapnánk vissza annak képét.” (*Anatolij Vasziljev*)

Tájékoztató a Szcenárium lapszámokhoz való hozzájárulásról: +36 1 476 68 76 | a Szcenárium a neten: www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

ÚJRA
NYITÁS
2022. MÁRCIUS 12.

[OPERA.HU](https://opera.hu) | [FACEBOOK.COM/OPERAHAZ](https://facebook.com/operahaz)

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Ádámok és Évák Ünnepe a Nemzeti Színházban – jelenet az Óbudai Waldorf Gimnázium diákszínjátszóinak előadásából | fotó: Eöri Szabó Zsolt

ŐSBEMUTATÓ

Józsa Péter Pál: **AGÓN**

MÁRCIUSI ELŐADÁSOK

Örkény: **TÓTÉK** | Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** | Berecz András estje: **A NAGY VEREKEDÉS** | Örkény: **MACSKAJÁTÉK** | Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** | Tennessee Williams: **ÜVEGFIGURÁK** | Wass Albert művei és dokumentumok alapján: **TIZENHÁROM ALMAFA** | Móricz: **FORRÓ MEZŐK** | Földes László Hobo estje: **TUDOD, HOGY NINCΣ BOCSÁNAT** | Euripidész: **MÉDEIA** | Visconti nyomán: **ROCCO ÉΣ FIVÉREI** | Székely: **CALIGULA HELYTARTÓJA** | Petőfi: **JÁNOS VITÉZ** | Szarvas József estje: **PUSTOL A HÓ** | Szűcs Nelli estje: **FEDÁK SÁRI** | Szabó Magda: **AZ AJTÓ** | Gárdonyi – Zalán: **ERI CSILLAGOK** | Márai: **A KASSAI POLGÁROK** | Medvegyev: **FODRÁSZNŐ**